

MAGYAR
MUSEUM

1789.

MÁSODIK NEGYED.

PESTEN,
TRATTNER MÁTYÁS' BETÜIVEL.

J E L E N T É S.

MUSEUMUNKNAK Ki - adása iránt úgy határoztuk - meg ugyan eleintén magunkat, hogy minden fertály esztendőben egy *Negyedet* ki - botsássunk; utóbb azonban több okokra nézve jobbnak találtuk, magunkat semmi ki - szabott időkhez nem kötni. Ezután tehát csak a' hozzánk bé - küldendő darabokhoz képest fogjuk a' ki - adást intézni, az az, ha Gyűjteményünk hat vagy hét árkusra szaporodik, akkor közre esztendgyük. Arra mindazáltal vigyázni fogunk, hogy egy *Negyed* a' másiktól el ne késldgyék. *Négy Negyed* egy *Kötetet* fog tenni.

M A G Y A R
M U S E U M.

1. kötet 2. kötet

F

I.

MÉLTOS. BÁRÓ RÁDAY GEDEON TÁRSUNKHOZ.

VIRRAD-E már, vagy el-alkonyodunk, oh Ráday? fonyaszt
Engemet a' szörnű remegés, ha tekéntem az égnek
Szüntelenül rajtunk - dörgő villámit. — utolsó
Fereteg ez, 's népünket egészíz halmokra rakandó
Ostorozás! — Ugyan is mi vagyon más hátra? — le-
hántuk

Már régen nemes öltözetünk' a' mellyre tsudálva.
Függesztette Világ szemeit; 's ő velle le-hántuk
Régi Magyar szívünk'! más bürt vettünk - fel Atyáink'
Tsúfságokra, 's magunk' abban kívánnjuk emelni:
Mintha bizony nem az ész, hanem a' ruha tenne nagy embert!
Mint vér-árulók, jövevény árúnak utánna
Lázzadván, már felséges nyelvünk' is el-úntuk! —
El-fajzott tsemetek! árnyékon kapni, komondor'
Dolga, nem egy lelkes Magyaré. De hol ez ma? kiben főt
Hajdani vér? — Idegenből vett Hölgyeknek erőken,

Jaj, meg-kortyosodott! jaj, meg vesztette sovány víz! —
 Láttuk főbb Onokájinkat; de heába keressük
 Tzímeres elsőjök' szép lelkét benne! erőbenn,
 Erköltbenn, észbenn, nyelvbenn el-ütöttek! aliglan
 Ismérhetni, minő nemből származtak. Igaz szó:
 Nem szólnak sólyani-fiakat soha gyáva galambok.

Így rohanunk vesztünkre magunk! így vágjuk alattunk
 A' dőlésre hanyatlott fát! — Népünknek az ügyét
 Olyannak képzem, valamint a' tiszta folyamnak
 Sorsát: melly mihelyest köves árkát megszűze haladván
 Kezd agyagos földet nyalogatni: ki-vetkezik első
 Ízéből, 's kristályaiból. Ha beléje szakadnak
 Már felesebb zékányos erek: melly tótsa, minémű
 Pórtze fog a' nevezett gyöngy vízből válni? Ha végre
 Más testesb folyamatba le-száll, vagy is ön maga többes
 Ágra hasad: ki-vesz, úgy-e, 's nevét sem tartja tovább
 fenn? —

Mennyi jeles nemzet járt így! mint a' nap az égenn,
 E' földön szint' úgy ragyogott; most nyomja setétség;
 Tóts-röböl oda van. De hogyan? nem fegyverek ölték;
 Nem fojtotta mirigy; nem sorvasztotta nagy éhség. —
 Ah, nyomorúlt vesztének okát, im' Ráday, látod
 Mí bennünk, onokáinkbann, és régi nemünknek
 Meg-keverésébenn. — Az utolsó fejsze pediglen
 Az vala, melly nyelvére tsapott. Ez ütéssel esett-el
 Annyi sereg nemzet. Babilonnak tornya ki-veszte
 Eggy ajakat; 's ottan más más nép kelt-fel. Ez ajkat
 Hozzuk-vissza, 's megint egy nép szálland-ki világra.

Virrad-e hát, vagy el-alkonyodunk? ah, hogyha tekéntjük
 Egy fél század előtt mik voltunk, és ma minémű
 Allapotunk; ha nemes nyelvünk' sérelmire nézünk:

Alkonyodást, vég' alkonyodást láthatni fejünkön!
Népünknek meg - szünte ki van végezve! nevünk is
Már temetőre siet! — Borzafító szózatok! — Állunk,
Állunk-meg. — Gyönyörű szellő kezd lengeni, 's vidám
Hírt emelít puha szárnyaival. — Mélyl álmodok ofzolván,
Minden tájékon, mintegy jel-adásra; sereggel,
Öfzve-vetett yállal, szívvel, fel-keltek az írók:
A' Tudományt magyar ajkra vezük; terjednek az ékes
Elméknök száleményi folyó 's versbéli beszédben.
Még soha sem vólt illy buzogás: egy kintse' 's örökjé'
Védelmét fel', al', és köz Rend fel-fogta; meg-öfzült,
'S zóddellő korban-lévők vetekedve segélytik.

Nézd Orczyt, 's a' két Telekit: (több illyeket, Isten!)
Nézd ott Bartsaival Bárótzit, Pétzelit; itten
A' nagy-efzű Molnárt, Cziriéket, Kreskait; ottan
A' könnyű Rájnist, Horvátot, Révait; a' szép
Tollu Bessenyeit, fel-készültt Versegit, és nagy
Szánra-menő több Férjfiakat! melly égve, minémű
Hafznokkal fogták ügyünket mind ezek! — És Ti,
Öfzve-kötött Lelkek! fel-szenteltt Társaim! oh Ti
Gyenge virág-korotok' jeles érdemitekkel ajánlók!
A' Magyar Ifjúság' eleven példái! Kazinczy,
Jefzfe! Batsányi, siess! hadd lássan Ráday. Rátok,
Rátok akarja szemit fordítani Társotok. — Oh név!
Oh, Haza-kedvellés! áldott Öreg! oh, Te, ki meddig!
Fenn-tartand népünk, mindég fogsz élni; közinkbe
Bé-jöved, melly tiszteletünk! — Társunk vagy? — elég

Már

Fel-virrad: nints olyan erő, hogy el-érjen erőnkkel. —
Fel-virrad; jel ez is: Márs ott-kinn mennykövez; itt-benn
A' Músák kötik a' kofzorút: aprittya Magyar kard
A' Törököt, 's azon egy tájbann említi magyar toll
Drága vitézzeinek nyelvét: fel-virrad, örüllünk,

S Z A B Ó.

I I.

B Ó L D O G

B O L O N D O S K O D Á S.

Alsó-Regmetzen, Júniusnak 30d. 1788.

F U T az idő, 's nem sokára
 Leg-szebb korom majd el-múl;
 Közelget, érzem, határa,
 'S hajam barna szála hűl:
 De borral sebefs szárnyának
 Lép-vefzőket vethetek.
 Hé, bort hamar! — Múlásának
 Így bizvást nevetetek.

Még most — hálá Istenimnek!
 Borom' bátran ihatom.

Még most — hálá Istenimnek!
 Mantzim' tsókolgathatom.

Még nints, a' ki el-fogalsa
 Gyanúba vett levelém';

Nints, a' ki tudakoztassa,
 Ki suttog titkon velem?

Jer, Mantzi, jer', mártsd rózsádat
 Tajtékzó poharamba,

Föld azt, és melj - pántlikádat.
Fürtös barna hajamba.
Izleltesd szád' édefségét,
Mig, rám esvén az álm,
A' bóldogság' tellyefségét
Karjaid közt találom.

K A Z I N C Z Y.

III.

V E R S E K.

A Z

Felettből szokásba jött Ortza festés ellen.

D O R I L I S R Ö L.

FESTI magát Dorilis, noha szines úgyis ellégge,
De nem elég szines a' maga tükre szerint.
Melly mellett órákigis ül, nints vége se hozfza.
Hogyha kenőtseivel kezdi vakolni magát.
Gyorsan azomban repül az visfza hozatlan időis.
Már délhez közelitt, ő tsak ül, a' keze jár.
Ollykor ugyan fel - kél sétális lába, de hordgya
Kézi kitsiny tükrét akkoris ujjá között:
Tartván azt szeméhez, üvegének kérdi tanátsát;
Nem hagyja é valahol asztali tükre hibát:
Hogy soha még gyönyörűbb nem vólt; hogy Angyaliszépség;
Hizelkedni tanult tükre nagyitva hazud:
Illeti csók érte; De talál mégis maga, mellyet
Szinleni még szebben, 's még igazittani kel.

F 4

Még nam elég kéksége vagyon, itt ennek az érnek *),
 Még ide kel rósa, még ide több lilium,
 Még Kláris szint is nem adék eleget ajakimnak,
 Nintsen elég feketén festve szemöldökömis:
 Mind addig kendözi magát, míg lesz tsupa lárva,
 S' a' természeti kép mázza miat el enyész.
 Nem hiszem azt, hogy szebb: tudom zzt hogy szép vala,
 mignem
 Szebbitette magát patsmagolásaival:
 Fesd ugyanis magadat, ha korán ránczokba szedödni,
 S' még fiatal korban agg Banya lenni szeretfz **).

UGYAN DORILISHEZ.

Ó Dorilis! Dorilis! nem nézted még magadat jól,
 Kérj hitelesb tükröt, mert hazud a' magadé:
 Hidd el szebbé még nem tett a' költsönös ortza
 Senkit: Nem hiheted? lásd magadat, s' hiheted.

FULVIA ELLEN UGYAN AZONROL.

A' mint ortzáit tükrénel Fulvia festi,
 El hitetik tsalatott szemei, hogy máfssa fehol sints;
 S' ha hozzája vetik, a' föld több szépe tsak árnyék
 Hadgyuk rá: tudom azt a' reggeli Fulvia hogy ha
 Rósák közt ragyokó liliumjait estve le mosza
 Könnyen be pifzkol négy kendüt: aunyira szép volt ***).

*) Némellyek még az ereket is késsel festik meg.

**) Semmi sem közellitti úgy a' vénülést, és a' ránczos orczát mint a' festés.

***) Ezen utolsó rend a' Boileau Afiszonyokrul írt Satyrájából van költsönözve.

I V.

K L Ó R I S.

(Jacobi után.)

HA - mikor napjaim homályba borúlnak,
Ha víg kedvem változik,
Minden vígasztalás távozik,
'S setét gondolatim dúlnak:
Oh Klóris! szép szemed' egy tekintetére,
Új Nap jó leg-ottan örömem' egére.
Mefszé el-hárította a' bú' felleget,
Vízfza - hívja vígság' nyájas seregét;
'S egy mosolyodásod esdeklésemre,
Isteni tsendességet önt lelkemre.

Mint mikor Boróas' hatalmas társai
A' tengert meg-háborították,
Fenekéből fel-fordították,
'S eeket tsapdosnak kevély hajjai:
Venus Gráziákkal a' parton múlatván,
'S magát történetből nekik meg-mutatván:
Éol' nemzetsége előlle el-tűnik,
Egy mosolygására szél, tenger meg-szűnik.

B A T S Á N Y I.

V.

J U L I S K A.

Katullus LXVIII-dik Verse' követésére.

\bar{S} \checkmark $- \checkmark - \checkmark - \bar{\checkmark}$
 S ENKIHEZ Juliska férjhez,
 Én kivülem, nem mehet;
 Senkit ő, azt mondja, míg él,
 Én felettem nem fzeret:

Sőt, ha ő azt látni fogja,
 Hogy kivüle mást vesznek,
 Én tovább nem élek, úgy mond,
 Én azonnal el-veszek.

Mondja ám; de egy Leányt ha
 Hév fzerelme így fokaszt,
 Szélre, vagy sebefs Dunára,
 'S réli hóra írjuk azt;

DOCTOR FÖLDI JÁNOS.

V I.
A' SÍR - HALOM.

P IROS rózsá-bóltozatok!
Légyen Sírom alattatok,
Ha el-érem halálom'.
Hullott rózsák' levelével
Nyugtassa porom' békével
Az a' jól-tévő álom!

Úgy-is ha víg vólt életem,
Rózsák! néktek köszönhetem,
'S homályos árnyéktoknak;
Most-is éltem' vége felé,
Ha mindenbe únok belé,
Örvendek látástoknak.

Rózsák! kiket én szeretek,
Nyúgodjon porom köztetek,
Ha el-takarítottam;
Árnyéktok' kedves bóltjában,
Álljon Sír-halmom magában. —
Ez végső akaratom.

PROF. SZABÓ LÁSZLÓ.

VII.

ANAKREONNAK XIXd. ÉNEKE:

Ἡ γῆ μελεῖναι πίνει.

Kassán, Očtob. Hdik 1788.

A' BARNÁ föld iszik, 's azt
 Vízontag a' fa isza;
 A' tenger a' folyókat;
 A' tenger' habj'it a' Nap;
 A' nap-világot a' hód. —
 Hát engemet, Barátim!
 Miért nem hagytok innya?

K A Z I N C Z Y.

VIII.

A' KI nem jár a' gonofzok tanátsán,
Nem ül a' latrok között, és nem ál meg
Úrtyakon; Főlvén az Urat, beszédgyét
Tartya betsesnek.

Boldog az ilyen bizonyára bóldog;
Tsergedezvén foly küszöbén az áldás,
Tsüriben nem fér gabonája, s' kádgya
Borba mosódik.

Jöjjön ámbátor sanyarú veszély-rá,
S' ostoroztassék az egek urától,
Ő magát földig meg alázza, s' nyelve
Van zabolába.

A' nagy itélet veszedelme napján
Éllyen: és akkor tüzek hullýannak rá,
Söt rohannyon rá az egeknek öble,
Szive helyén lesz.

Mert az illy embert maga fel segíti
Az erős Isten, maga nyújtya karját
És ha reggel nem, de bizonnyal estve
Küldi segedgyét.

A. J.

IX.

KAZINTZY FERENTZ

TÁRSUNKHOZ.

TEGNAP előtt jöttél, 's már vizkétfz útra, Kazintzy?
 Tudja mikor látlak, Tégedet újra megint? —
 Dér, fagy, havak szelek, hol vagytok? vagy, zápor, az égből
 Mért nem omolfsz, 's töltést, hídakat el nem emelsz? —
 Mit mondék? szél, dér, fagy havak, távozzatok, álljon
 Híd, töltés! záport földre ne döntsön az ég! —
 Bár nem igen rég' jött, tsak menjen az útra Kazintzy.
 Útjaiban leg-szebb verseket írni szokott.

S Z A B Ó.

X.

D I E N E S H E Z.

HOGY vagyon az Diénes? hogy te noha versbeli munkád,

Mindég rá fekvő gondal szoktad ki-faragni,

S' többire válogatott szok is tündöklenek annak

Majd minden sorain, mint annyi meg annyi rubintok;

S' a' mit főbbképpen versed mivébe tudálnak,

Olly mesterképpen rakod a' szót öfzve te szépen,

Hogy minden vers vég közepével hangba meg edgyez:

Hát hogy van mégis, hogy benne nints elevenség?

Meg felelek, s' adom egyszersemind ezutánra tanátsúl

Hogy foa verseidet te nagyon ki-ne vedd erejebül

Sok piperézéssel: Hidgyed valaki maga versét

Kelletinél fellyebb szereti tzifrázni, az ugy jár,

Mint amaz orczáit vakoló Dámátska, ki-mentül

Több pirosítóval keni képét, annyival otsmányb;

Vagy mikoron valamelly kerekét le-kötöd szekerednek,

Nem forog az, tsak tsúfz, s' a' többi te jár szabadossan:

Szint úgy, a' melly vers meg mért lábokra van oíztva,

Ha közepét, s' végét Rythmus nyügébe szoritod,

Kötvé van ott az efzed: s' miket irj, két szótska parantsol

Istenem! e' mételyt háritsd el a' Magyaroktól.

XI.

BARÁTSÁGOS LEVÉL.

* * *

NEM újság már a' mi Hazánkban-is, hogy az Irók, jó baráttaikkal váltott Leveleiket, nyomtatásban Világ' eleibe botsássák. Szép példát adott ebben *Bessenyei* *) Vajha követnék azt több Tudósaink-is — Mind e' mái napig sem mutathatunk úgy-is (leg-alább, az én tudtomra) tsak egy olyan Könyvet-is, melly a' Levelezésnek minden nemeiben Ifjainknak például szolgálhatna. Az úgy-nevezett *Femer Kilián'* mindennapi közönséges, és barátságos *Levelei* elégtelenek e' végre, 's említett-is alig érdemlenek. *Mészáros Ignátz*, a' *Kártigám* Történetének nevezetes Írója, most készített ilyen egy *Levelező Könyvet*, mellynek nem fokára léendő ki-adásával ebbeli fogyatkozásunkat helyre hozni kívánna. — Következendő Levelemnek közre-ereftésével én ném annyira ide tárgyazok,

*) Lásd. *A' Bessenyei György' Társaságat. Bétsben. 1777. esztendőben.* — A' levelező személyek: *Bessenyei, Gen. B. Ortzi, Bartsai, Bárótzai.*

mint - sem

mint - sem azon mély tiszteletemet akarom ki-nyilatkoztatni, mellyel ezen dicső Hazafinak Anyai Nyelvünk' gyarapításában tett nagy érdemeihez víveltetem.

BARÓTZI SANDORNAK

BATSÁNYI BÓLDOSÁGOT!

„ — **H**OGY Erköltsi Leveleidnek másodszori nyomtatásából *) példát mind ekkoráig nem küldöttem, a' jó alkalmatóságnak nem - léte okozta. Ez a' betsületes Zsidó önként ajánlotta magát; 's élek - is szolgálattyával. — Imhol tehát a' nyomtatásnak közönséges példája; mellybe ha talám valamelly hibák bé - rzúsztanak volna, a' Várostól - való akkori távól - létemnek tulajdonítsd. — Most fog nem fokára újjolag egy Köttet ugyan - azon *Dusch'* Leveleiből világosságra jönni; mellyeket a' Pesti *Trattner* fordította. Eppen most van a' *Cénsurán*. A' Fordító esmérősem. Ha ki - nyomtatódnak, kötelelségem

*) *Erköltsi Levelek. F. Barótzai Sándor. M. N. Tesz-örző. Második nyomtatás. Pesten, Trattner' betűivel. 1786.*

nek fogom tartani, bellőlek egy példával leg-
ottan szolgálni *) — —

Mit szóllyak hozzám - küldött Leveledről ?
Miként fejezzem - ki szívemnek gerjedéseit,
mellyeket olvasásával érzettem? — Mitsoda va-
lóságos képe egy igaz Magyar szívnek! mitsoda
fergentető ditséretetek egy Iffiúnak — egy olyan
embertől! — — En-e a' Te vetélkedő társad? —
a' Te *szereless* vetélkedő társad? — Pirúlok,
ha e' szavaidat meg - gondolom. De meg - botsát-
rom nagy lelkednek ebbéli le - erefzkedését; mert
jól tudom, mi szándékból tsélekedted. El - is-
érted tárgyadat. Ujjúltt erővel sietek ki - szegzett
tzelomnak el - érésére; mert a' Te tetszésedet meg-
nyerni, annyinak tartom, mint Nemzetem előtt
bizonyosan kedvet lelni, — De ki - is lenne az
Hazánkban, kinek bár az esztendők' száma miatt
hamvába borúltt légyen - is tüzes elevensége, egy
BARÓTZINAK olly ditséretére heves lángra ne
lobbannyon? Vajha annyi tehetséget engedett
vólna a' kegyes Természet, hogy méltó köve-
tőd lehetnék! de bár légyen - is, a' mitsodás;
rajta léfzek, hogy nyomdokaidon járván, töké-
letességre vihessem: és, ha mire mehetek, Te-

*) Azt felelvén ezen levelemre B., hogy *Duschnak min-
den Levelei ő nálla régen fordittva vagynak, az emlí-
tett másodszori fordittásnak ki-adása félben maradt.* —

néked fogom azt jobb részént közfönni; — 's
háládatos-is léfzek érette. —

Énekelni fogunk majd nemes lelkekről,
Mennyit érdemlettél édes Nemzetedről,
Hogy késő Onokánk emlékezetedről
Hallván, tífztelettel szólljon nagy nevedről. —

Fel-fedezvén nyelvünk' fényes méltóságát,
Te üzted-el Népünk' elébbi vakságát;
Ki másnak koldúlván rongyollott jófzágát,
Nem látta Hazája' önnön gazdagságát! —

El-veti hályogát ugyan-tsak végtére,
Mellyet az idegen maszlag vont fzemére; —
Teként Írójinak immár érdemére,
Könyveket szentelvén BÁRÓTZI' nevére *).

Tsudállya Nyelvének ritka édességét,
S neveti Szomszédink' bolond irígységét,
Kik régen orrolván Hazánk' fényességét,
Nyelvével akarják rontni Nemességét! — —

A' leg-gyáfzosabb állapotban voltam, mi-
dön Leveledet vettem. Éppen akkor foíztattam-
meg lelki barátomtól **). Te, a' ki esméred
az igaz barátságnak érdemét, itéld-el fájdalma-
mat! Nem lévén, kivél meg-ófízam 's enyhí-

*) *Bátsmegyei' Levelei* a' B Á R Ó T Z I' T I S Z T E L Ő J I N E K.
vagynak ajánlva. —

**). 1785. éfzt. Sz. Andr. Hav.

tsem halálából áradott keservemet, Músám' ke-
belébe öntöttem panaszimat. Ennek segedelmé-
vel igyekeztem emlékezetére oszlopot emelni,
's arra tartós betűkkel reá vágni, melly tífze-
lettel viseltessem kedves hamvaihoz. — — —

Élly szerentsésen, 's tartsd-fenn szívességedben
igaz tífzelődöt!

Buda. Kar. Hav. 1786.

XII.

T.

JAKAB ANDRAS BARATOMHOZ. *)

TISZTELETEDRE, tsekély versben, jó régi Barátod,
Ah, hogy nem telik ez tölle személlye szerént!
Egyfzer ha még láthatna! ha még zenghetne fülében
Szózatod! oh, de kitől várhatok erre reményt!

*) Különös dítsérettel emlékezett a' Magyar Kurir fe-
lölle, midőnn ama' híres Udvari Bétsi *Concionatarnak*,
P. *Tschupick* Jánosnak Magyarra fordított Prédikázió-
jit jelentette.

Két országra szakadt egy szív! Erdélyi hegyek közt
Van fele; lakni le-ment Kassai völgyre fele.
És már sárga Ceres bé-gyúlt háromszor öt ízben;
Annyiszor a' töről kádra le-szálla gerezd.
Rész, részed' mikor érheted-el! - nem előbbre, hanem csak
Mind-kettőnkre midőn vonni fog íjat halál!
Csak mikor, Éliziom' nyugalmas határiba jutván,
Egymásnak két Társ újra nyakába borúl!
Élly Te soká, 's vígan számláld fel-kelni Nevednek
Napjait. Ah, kegyes Ég, hajtsd szavaimra füled!
Tartsd-meg ezen fejet; és, ámbár kívánja Világtól
Már vég' bútsúját venni, ki-venni ne hagyd!
Ím' kéfzen vagyok: éltemből bár vonj-le Barátom'
Életieért: nem kár ér'ttem ez, ér'tte haszon.
Hogy' 's mint vagy, kedves Jakabom? mint kedvez erődnek
A' pihenés? a' melly lel vala, bánt-e hideg?
Melly karban vannak szemeid? — szóllítod-e néha
Lantod? Hazánk' nyelvén dalt ver-e rajta kezed? —
A' tar nyak nem fél-e, midőn szemléli, hogy annyi
Mennykövező nép gyűl ellene, 's annyi taratzk? —
Hóra tsirájában ki-vezett-e? nem hagyta nyomát fenn? —
Meg-tsorbúltt fogait nem feni még az Oláh?
Újra, Nemes Székely karokat, nehezít-e fejére?
Vagy, ki-juhászodván, végre meg-adta magát? — —
A' mí hív Társunk' *) (könyvem, tsordúlj-ki megintlen!)
A' mí hív Társunk' élete már el-aludt!

) P. Zemelai Márton, a' Néhai I. Társaságának egyik
érdemes tagja, az Isteni ígének buzgó hírdetője böl-
dogul ki-múlt Kassán Kis Asz. hav. 23dikán dellesti
8. óra-tájban. 1787dik Eszt. — Az öfve-tsoportozott
Nép sok köny-húlatással késérte a' sírba.

A' mit az hev szeretet kíván , ő tölle ne sajnáld:
 Ámbár teste ki-hólt, éljen őökre neve —
 Kérded, mit mivelek? részegszik az oskola-portól,
 'S a' magyar hárfákkal múlatoz a' Te Szabód.

XIII.

K É T É N E K

GELLERTBÜL FORDITVA,

UGYAN AZON

VERS NEMÉVEL, A' MELYBEN Ő IRTA. *)

A. KÉRÉS.

I. **J**Ó véltod Isten! fellyebb ér,
 Mint a' folyhók járása;
 Segíteni kész vagy a' ki kér,
 S' nints irgalmadnak mássa.
 Uram! köváram közsiklám,
 Értsd meg kérésem, halgass rám;
 És add meg amit kérek **).

*) A' Gellert Éneke így kezdődik: Gott deine Güte reicht so weit, so weit die Wolken gehen: *Notája* Sey Lob und Ehr dem höchsten Gut &c.

***) Ennek az utolsó rendnek, Gellertnél sints seholis párja, a' mellyel öszve hangozzon, mellyben énis kövvettem; egyébként nagyobb munkával, de talám a'

2. Nagy gazdagság nem szédített el,
Világ kintsét nem kérem.
Adgy annyit, mint a mennyi kel,
És azzal én bé érem.
Adgy bölts elmét, s' azt el ne vedd;
Hogy Téged, s' a' Te Küldötted,
S' magam meg esmérhessem.

3. Nem kérem nagy tiszteletem
Bár vágygyon sok szív arra;
Ha meg marad jó hír nevem!
Nem less szemem amarra.
Elöttem leg főbb betsület,
Ha véghez vittem tisztemet,
És ha a' Jók szereznek.

4. Nem kérek hofzfú életet
Tsak engedgy szódhoz hivet;
Jó sorsban adgy elégedett,
Bal sorsban bizó szivet.
Im! markodban van életem,
Irgalmad adgyad Istenem!
Még itt e' testben érnem.

fordítás kárával, öfzve lehetet volna párosítani a'
második és negyedek sorral az utolsót; s' így szebbis
lett volna.

B. *A Kereszténynek estvéli maga meg vizsgálása Gellert szerént.*

1. **E**GY nap ismét el-tűnt, s' borúlt már ejtzakába
Mint múlt az tölem el? nem múlté tsak hijába?
A' jó után egész eröm vetettemé?
S' nem kényemként, hanem tiztemként jártamé?
2. Kezdemé? vallyon azt az Isten felelmével;
Áldás s' könyörgés közt? és olly el-szánt elmével;
Hogy tzelommá tegyem az egy tökéletet,
Az igazságot és a' jámbor életet.
3. Kötelefségemet gyakorlott tiztem mellet,
Ugy véghez vittemé, mint az mint aztat kellett?
S' azért dolgoztamé ember társam javát,
Hogy Isteni hagyás, nem hogy ember szem lát?
4. Vezérlésem alatt, maradté szivem éppén?
Volté Istenre az függesztve vóltaképpen?
S' el hitteé? midön a' Mennyet zürgetem,
Hogy, ha kérésem jó, meg halgat Istenem?
5. Midön a' földi jók élleme el ragadta
Testemet; véltemé, hogy azt mind Isten adta?
És vettemé? mind azt, amit az Ur rám oszt,
Hálák között a' jót, s' nyugottan a' gonoszt.
6. Eredté jo szivbül társalkodásim vége?
Erzemé mi az hív barattság édefsége?

Befzédem sós *) s' tréfám mind ártatlan vólte ?
S' amit meg bánhatnék, olyast száni nem szólté?

7. Házam népe körül mint vittem tífztem véghez ?
Készitéé? példám elméjeket az éghez ;
Az embert száno sziv hideggé nem letté
Bennem? s' a' más jobbúlt sorsán örültemé?
8. Meg bánámé mindgyárt a' bünt mihent meg tettem ?
S' nem uralkodtaké indulatim felettem ?
S' ha ez éjjel az Ur lelke szóllittya ki
Kézf e' ? a' számadást vallyon ki állani ?
9. Isten ! Te mindent tudsz, nints hát okom, véttségem
Titkolni: érzem én s' esmérem gyengeségem :
A' Kristusért Uram botsánatot talály,
S' gondatlanságimért vélem perben ne szály.
10. Tudom meg engedsz Te annak, ki-vétkét bányya,
Mert irgálmon örülsz: s' ez, a' meg estet szánya
Ez éjjelis örzöm Te vagy, s' ha szolgád él
Él neked, s' ha meg hal, ö meg halni sem fél.

B. ID. RÁDAY GEDEON.

NB. Ezen Gellert éneke így kezdődik: Der Tag ist wieder hin, und diesen Theil des Lebens — Wie habe ich ihn verbracht? verfrich er mir vergebens? A' nő-tája pedig amaz esmeretes ének az Evangelikusoknál: O Gott du frommer Gott &c. A' fordítás szorossan a' Gellert verseihez vagon alkalmaztatva.

*) Ennek ellenkezöje a' sóatlan befzéd.

XIV.

Y O U N G'

ELSŐ ÉJTSZAKÁJÁNAK KEZDETE.

Szoróssan az Anglus szerint.

L Á G Y álom! édes enyhítője, az
 El-fáradtt Természetnek! *) — Jajj! ez is
 Tsak ahhoz tér, mint a' romlott Világ,
 Kit a' Szerentse kedvell; a' nyögés
 Elől gyors szárnyakon tovább repül,
 'S olly szem-hajakra száll-le, mellyeket
 Az inség' könnye meg nem áztatott.

Most, mint egyébkor, téplődő 's rövid
 Álomból ébrednek-fel. Bóldogok
 Kik többé fel nem ébrednek! De még
 Ez a' kívánság is haszontalan.
 Ha álmok bolygatják a' sírokat.
 Fel-ébrednek, 's az álomnak dühöss
 Ügyéből **) térek-vizfza, hol aléltt

*) Az Anglusban: *A' fáradtt Természetnek édes helyre állítója, balzsamomi álom!* De — quæ desperat tractata nitescere posse, relinquit.

**) Ügy. *A' fekete ügytől fekete tengertől.* Bartsai a' Báróczy Mármonteljének elején.

'S el-tsüggedt lelkem, el-veztvén az Éfz'
Kormányját képzellett inségi közt
Eggy habról újjabb habra tévedett
Megint meg-kapta most azt; — ah! de az
Tsak gyötrelem' tseréje — bús tsere!
Sullyosokért nyert még sullyosbbakat.
Gyötrődésemre a' Nappal rövid;
'S az Éj, setétes Zénithjébe' is,
Sorsom' színéhez képest Nap-világ.

A' kormos Isten' Éj *) ebénusi
Magass székerül ólom veszízejét
A' mélj álomba dültt Világra mcst
Fényetlen méltósággal nyújtja-ki.
Minő halotti tsendesség! minő
Vastag homály ez! tárgyat sem fzemem
Sem a' figyelmetes fül nem talál.
Im' minden alszik! 's nem tsalódom é?
Az élet' pertzentése meg-rekedt,
'S a' bomlott Természet pausát teszen.
Rémítő pausa! ez véget jelent.
Hagyd tellyesedni a' mit ez jelent
'S erefzd-le Végezés a' kárpitot
Erefzd! — én többet már nem veszthetek.

Tsendesség és Homály! elmólkedő
Testvérek! a' vén Éjnek ikrei!
Ti, a' kiknél a' kised gondolat

*) *Night sable Goddess* — A' *sable* ugyan nem teszen kormost; de feketét és barnát sem teszen. Én az elsővel éltem, mert a' két utolsóbb nem illett jámbusomhoz.

Értelmmé serdül, és a' kik ezen
Határozott el-szánást építetek,
(Az ember' méltósága' oszlopát) *)

Ez*) a' Szakasz így van Anglusban:

Silence and Darkness! solemn Sisters! Twins
From antient Night, who nurse the tender Thought
To Reason, and on Reason build Resolve
(That Column of true Majesty in Man)

Affist me. — — Szóról szóra: Tsendesség és Setétség! komoly Testvérek! ikreij (*gemini Zwillinge. iker esmeretes szó Erdélyben mindenütt*) az agg Éjnek! kik a' tsetsemő (*infans*) gondolatot értelemmé serdítitek (*ad adolescentiam perducitis*) és az értelmen el-szánást (*Resolutiot*) építetek, annak az igaz méltóságnak oszlopát, a' melyre el-juthat az emberiség, légyetek segítségemre. — — — PÉTZELI ezt így fordította: Tsendesség! Setétség! El-válthatatlan pár! ama régi éjtfakának felséges magzati! a' tiszta gondolatoknak szülői! ti a' kiknek jelen-léte fel-emeli az el-bádjadt embert, 's meg-erössíti annak el-lankadt értelmét, segítsetek engem. — — — Ki-ki látja, hogy ez a' közönséges kedvöllést érdemlett munkás Hazafi az egész *nevekedés' Allegoriáját*, a' Young' egész értelmét, el vesztette itten; melly nem történt volna meg, ha' azt követte volna, a' mit Museumunk' első negyedének 10dik és 11dik oldalán BATSÁNYI Társunk tanátslott vala. — De egyéb eránt is valóban sajnállani lehet, hogy az a' *tömöttség*, a' melly az Olvasóval a' Young gyötreimeinek nagyságát olly elevenen érezteti, és a' melly néki eggyik tisztelt tulajdona, a' PÉTZELI paraphrasisaiban eredeti tüzeit elvesztette. Tagadhatatlan ugyan az, hogy így fokkal

Ti légyetek Segédim! Én ezért
Országotokban, a' sírban, adok
Hálát tinéktek; testem ott koros
Óltártok' zsákmányjára dőljön-el
De mik vagytok ti? — —

— — — O TE, a' ki az
Első setétség' ködjét el-veréd,
Midőn a' kelni kezdő földet a'
Vígan örvendő' Reggel' tsillagi
Sikóltva idvezlették; — TE, kinek
Igéje azt a' szikrát, a' Napot,
Vastag setéttségből ütötte - ki!
Lobbants bőltességet Lelkembe, melly
Hozzád partjához 's kintséhez repül,
Mint a' tömött aranyhoz a' fukar,
Míg mások gondok nélkül nyugszanak.

Ezenn a' Lélek' 's Természet' setét
Ködjén, ezenn a' kettős éjtszakán
Kereftül, küldj-le, kérlek, egy kegyes
Súgárt fényt vetni 's fel-vidítani.
Vezesd elmémet, (kész ő jajjai
Mellől meffzére térni) — ó vezesd

többen fogják Youngot érteni, mintha szorossan az
Ánglus szerint lett volna fordítva: de annak, a' ki
a' Hazai Nyelv' elő-vitelére törekedik, nem annyira
azt kell óhajtani, hogy még a' tanulatlanok által is
meg-értettessék, mint azt, hogy azoknak, a' kiknek
számok igen is kevés, javallását meg-nyerhesse.

— — neque te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus.

HORAT.

Az élet' és halál' különbözö
 Vidéki közt, 's illessed köztök a'
 Leg-fényesebb igazságokkal azt.
 De illesd szívem' is, ne tsak dalom';
 Sütt leg-jobbik értelmemet tegyed
 Értelmessé *); leg-jobbik kedvemet
 Tanítsd választást tenni; 's adj erőt
 Eröss szándékomnak; majd így magam
 A' böltsességhez kaptsolván, haladt
 Adóját végre meg-fizethetem.
 Ne hagyd bosszúd' tséféjét ömleni
 Bóldogtalan fejemre hafztalan'.

Az óra egyet üt. — Mi az időt
 Múlásán vesszük-éfzre. Jó tehát
 Az ember annak nyelvet hogy tsinált.
 Úgy hallom mintha Angyal szállana
 Rezzentt ütését. Hogy-ha értem azt
 Halotti kondúlása el-repültt
 Óráimnak. Hol vannak most azok?
 A' víz-özönnek agg efsztendei
 Mellett vannak már. Arra int ez, hogy
 Sietve készüljünk, mert menni kell. — — —

— — — — — — — — —
 — — — — — — — — —
 — — — — — — — — —

Itt véget vetek, mert Youngot fordítani nem
 szándékozom. Poétai érdemeit tisztetem; de gon-

*) Teach my best Reason, Reason; my best Will Teach
 Rectitude; and fix my firm Resolve Wisdom to wed,
 and pay her long Arrear.

dolkozásom az ő gondolkozásával sok helyen nem egyezik; ezenn felül pedig hypochondriás declamatioji hamar el-úntatnak. — De még elébb által-adok itt a' Hazának egy töredéket, ám-bár az, ha jól említem, egynehány esztendők előtt a' Posonyi Hírmondó' Leveleibe - is iktattartott. Magától kaptam azt *Báróztól*, 's minden változtatás nélkül tefzem-le Museumunkba.

K A Z I N C Z Y.

TSENDES álom, te, kinek elevenítő balsamo-ma éleszi az el-lankadott természetet - - - o jaj! el-hágy engemet. Mint szintén a' meg-vefztege tett Világ, úgy kerüli a' bóldogtalanokat. El-tökéltt oda sietni, hol a' szerentse mosolyog; sebefs szárnyakkal kerüli a' helyet, hol az inséget nyegni hallya, és olly szemekre száll magát ki-nyugodni, mellyek nintsenek könyvekben el-merülve.

Félben szaggatott nyúgodalmamnak kevés szem-pillantásai utánn (mert már régen nem esmerem a' tsendességet) fel-ébredek. — — Bóldogok azok, kik soha fel nem serkennek! — ha ugyan, tsak a' hóltakat-is ijesztő álmók nem rettegetik sírjoknak fenekén.

Tébolygó álmadozásimnak minémű fel-bódúltt árja érdekelte érzékenységeimet az - alatt, míg okoskodásomat mély álom borította! Míg egy fzerentsétlenséget a' más után fontoltam elmém-ben, a' képzeltt bódogtalanságon való kétségbe-eséseimnek minden ifzonyúságát érzettem. Midön magamhoz tértem végtére, 's okoskodásom hely-re jött, mit nyertem fel-ébredésemmel? o jaj! egyedül tsak gyötrelmeimet változtattam; és sokkal kegyetlenebbnek tapasztalom a' valóságot, hogy sem volt a' tsalatkozás. A' napok nem elégségesek fájdalmaira; és az éjtzaka, — igen-is a' leg-homályosabb éjtzaka, még akkor-is, midön leg-mélyebb setéségbe borúl-el, koránt-sem olly szomorú, mint az én inséggel tellyes sorsom; koránt-sem olly homályos, mint az én szívem.

Most már az Éjtzaka, határozattyának közép pontyára érkezvén, 's a' magafs levegő-égben ebanumból-készültt királyi székeben ülven, mint szintén egy Istenség, bé-fedezett és sugár nélkül való méltóságában, ki-terjeszti az álomban el-temtetett Világra ön-páltzáját. Mitsoda véghe-tetlen hallgatás! mitsoda mély setéség! A' szém semmi tárgyat sem láthat: semmi hangot sem hall-hat a' fül. Az egész teremtés aluszik. Minden meg - hólttnak tetszik. Azt gondolnád, hogy a' mozgás, melly a' ki-terjedtt Világnak életet ad, fel-akadott

fel-akadott folyásában, és hogy pihenik a' természet. Iszonyú nyugalom, jövendő képe a' Világ' végének! — — Ne késsél tovább, Rendeléseni! siefs le-botsáttani a' kárpitot: semmit sem veszthetek már többet.

Tsendesség! Setéség! öszve-esküdtt barátok, fel-szenteltt maradéki a' hajdani nagy éjtszakának: tí, kiknek jelenléte erőssíti a' lelket; tí, kik a' böltsességre vezérlitek a' származó gondolatokat; tí, kiknek láthatatlan hatalma fel-elevenítte az el-tsüggedt embert, és meg-erősíti okoskodásában, légyetek segélytségemre: háládatos lészek hozzátok még a' sírban-is. Ott léfzen a' tí birodalmatok; ott fogja ez a' romlandó test, mellynek tiétek hamvai, le-borúlván előttetek, iszonyú Isten-ségteknek nem sokára meg-bizonyítottani tiszteletét. — De mit tselekezem, haszontalan hatalmatokért esedezvén? Mik vagytok tí, Az előtt, kinek szava félben-szakasztván a' semmiségnek öröktől fogván való tsendességét, előre botsátotta a' hajnali tsillagokat, vidám úttyakat követni a' születendő Világ felett, és Teremtőjét hirdetni nékie? Tégedet, véghetetlen Felség, tégedet hívlak segélytségemül. Te, ki a' semmiségnek kebeléből elő-hozván a' fénylő Napot, meg-gyújtottad a' Világnak, mint ragyogó tsillagzatot; illessed Ielkemet, és világoltasd benne a' böltses-seget. Im' el-jött az az óra, mellyben a' fős-vény a' méllyen el-aludtt halandók között vir-

H

rafzt, öfzve - gyűjtött kintse mellett. Az enyim egyedül tsak te vagy; te reád, egyedül tsak te reád nyílnak - fel szemeim. - Egyedül tsak a' te kebeledben keresem menedék-helyemet.

B Á R Ó T Z I.

X V.

BESSENYEI GYÖRGYRŐL,

É S

ANNAK MUNKAJIROL.

*Nil intentatum nostri liquere Poetae,
Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
Ausu deserere, et celebrare domestica facta.*

HORATIUS.

HOGY ez előtt tizen-hét tizen-nyóltz esztendővel Hazai Nyelvünk mivelődni, 's annak természeti szépsége nap-fényre hozatódni kezdett*), többnyire tsak hat hét embernek tulajdoníthatyuk, kik, nem hajtván semmi meg-rögzött bal ítéletre, tellyes igyekezeteket arra intézték, miként Hazájok' Magyarait, kik az idegen nyelveken való bámulásokban önnön magokéről egészen el-felejt-

*) Lásd az *Első Negyedben* a' Bé-vezetést.

keztenek, született nyelvöknek szépségére mind példájok, mind írásaik által, figyelmetesekké tegyék, és annak betsülésére újjolag fel-serkentsek.

Már ennek a' Száznak közepe' táján meg-jelent ugyan *G. Haller László* *), és nem különben *Faludi Ferentz* - is **), kiknek ki-adott Munkájuk még mái nap'-is példái lehetnek Nyelvünk' hasonlíthatatlan szépségének; de nem találtak nálunk még akkor elegendő követőket. A' múlt Tíznek elején keltek-fel: *BESSENYEI György* ***), *G. TELEKI Ádám* ****), *BÁRÓTZI Sándor* *****), 's több más Hazafiak. Ezeknek szerentsés fíradó-

*) *G. Haller Telemakusáról* lásd Bárótzinak ítéletét az *Erköltsi Mesék* előtt az elő-járó beszédben; és Bessenyeiét a' *Holmiban*. — Erdélyben-is ki-jött *Telemakus* 1783dik esztendőben; de, a' mi a' magyarságot illeti, árnyóka sem lehet Hallerénak.

***) Melly kedvvel fogadta légyen Nemzetünk Faludinak munkáját, eléggé meg-mutatta az; hogy Énekei, még minek-előtte Révainak hazafiúi szorgalmatossága által közre hozattatnának-is, többnyire már az egész Hazában el-terjedtenek.

****) 1772dik esztendőben. Munkájiról majd alább.

*****) 1773dik eszt.fordította a' Frantzia Kornéljnek *Czid* nevű Szomorú-Iátékát, két-sorú páros Versben.

*****) 1774dik eszt. *Kassandra*. 1775. eszt. *Erköltsi Mesék*, Marmontelből; és *Erköltsi Levelek* Duschból.

zásin fel-indúlván, még tovább mentek némelly tudós Férjfijaink, kik az addig jártt közönséges utat el-hagyván, Verseiket a' Görög és Deák mértékre venni próbálgatták *); melly szerentsés elő-menetellel? az idő meg-mutatta; el-annyira, hogy ma, midön ezeket írom, annak vagy vannak, vagy igen tudatlannak kellene lenni, haki RÁJNISnak, SZABÓNak, és RÉVAINak Verseit olvasván, tagadni mérészelné, hogy a' Magyar Nyelv a' Verselésnek ezen új mértékre vett módgyában, kivált a' Hatos Versben (*Hexameterben*) a' Deáknak méltóságához minden Európai elő nyelvek közzül leg-közelebb járúl. — A' két elsőnek rövid nap alatt világosságra jövendő újabb munkáji majd még nyilvánban és tsalhatatlanul meg-bizonyíttyák állításomat.

Könnyü volna ezt énnékem, ha szükséges lenne, addig-is példákkal meg-mutatnom. De úgy sem szándékom, e' dologba mélyebben be-erezkednem. Tsak azért akartam ezeket itt elő-

nyomt. Bétsben. — Ez a' három Munka az, a' honét a' M. Nyelvnek édességét Szépeink leg-inkább esmórni 's érezni kezdték.

*) Szabó Dávid' új mértékre vett Versei. 1777dik eszt. és Parafzti Majorság 1779. eszt. — Révai Miklos' Magyar Alagyájinak I. Könyve 1778. eszt. — Rájnis József. M. Helikonra vezérő Kalausz, 1781. eszt. —

re meg-jegyezni, hogy, minek-előtte intézett tárgyamra térjek, az Olvasónak elméjét újjabb Nemzeti *Litteraturánknak* kezdetére, 's mái napig miként-lelt folyamattyára egy kevésség visszafordítsam.

Bessenyei Györgyről, annak munkájiról, és némelly még rejtekben heverő kéz-írásairól akarok itt rövideden szólni. — Illendő bizonyára, az ilyen nagy-érdemű Hazafiakhoz tartozó háladatosságunkat az egészsz Nemzet előtt ki-nyilatkoztatnunk, hogy (ha bódogabb sorsot érdemlő édes M. Nyelvünk tsak ugyan lábra kaphat még valaha!) jövőndő Onokáink-is láthassák, hogy nem vóltunk érzéketlenek polgár-társainknak érdemeikhez, és tudhassák egyfzersmind azt-is, kiknek hamvaikat kellessék leginkább áldaniok azért, hogy ők-is II. Andrásnak, Nagy Lajosnak, és a' Hunyadiaknak nyelvén beszéllhetnek.

Ez a' bölts Férjfiú tehát, tudván, hogy soha Nemzetünk idegen nyelven tudományra, 's közönséges világosságra nem juthat; és tudván azt-is, hogy az Anyai nyelvnek virágzása melly hasznára, el-hagyatása ellenben melly veszedelmére legyen a' Hazának: minden igyekezetével azonn vólt, miként írásainak kellemetességével Magyarainkat nyelvöknek kedvellésére indítsa. —

Előre el-látta ő ugyan, hogy ez által magának nem kevés alkalmatlanságot 's kedvetlenséget fog majdan okozni. Tapasztalta az emberi értelmeknek egymással való ellenkezéseket, és azért ő sem igen reménylett, fzemélyére nézve, önön maga' szája' vallása szerént, munkájiról Hazája' fiai közt háború 's ellenkezéseknél egyebet. — „ De akármit itéllyek, vagy ítéltesem, úgy mond, érzem azt, hogy semmit „ inkább nem kívánok el-távoztatni, mint az „ igazságon kívül való tévelygést; nem tehetvén „ rólla, ha sokszor olyan fzemélyek *karakterem-* „ *ről* balúl itélnek, kik meg-elégefznek szüntelen „ azonn örülni, hogy ök-is annyi fok emberek „ kel 's állatokkal a' világon vagynak; — — „ — — sok mindent látnak, 's végre meghal- „ nak, a' nélkül, hogy a' helyet, hol életek- „ ben tsevegtek, valaha ismérhették volna. „ Illyen elmék' ítéleti alá esik gyakran sok fze- „ rentsétlen tanuló Férjfiúnak *karaktere-is*, ki „ lelkének el-rejtett erejével e' nagy természet- „ nek kebelében, Istent, mennyei törvényt, „ embert, igazságot, jó erköltsöt keresve küsz- „ ködik, 's fárad. “ Illy módon gondolkodván Bes- „ senyei, keveset hajtott azon *régi tudatlansághoz* „ *szokott, de még-is tudománnyal kényeskedni kí-* „ *vánó egygyűgyű Ferentz Deákékra-is, kik minden* „ *újság ellen zúgolódnak, félvén attól, hogy ki ne* „ *forgattassanak az által kitsiny vagyonkájikból.*

Meg-elégedett azzal, hogy-ha munkáji által Nemzetének használhatott, 's tulajdonságai fzerént egy ORCZYNAK, BARTSAINAK, BÁRÓTZINAK, 's több más nemesen-gondolkodó, igazság-esmérő Hazafiaknak kedves lehetett. Ha mindennek tet-szeném, úgy mond ő, gonofzoktól, tudatlanok-tól-is ditséretet kellene el-vennem, melly ditsé-ret a' tudománynak és jó erköltsnek inkább el-pirúlást, mint-sem örömet okoz. —

1772dik esztendőben ki - adta Bétsben az *Ágis*, és *Hunyadi László* Tragyédiákat, az *Eszterházi Vigasságokat*, és az *Embernek Pró-báját*; melly utólsóban az *Anglus Póp'nak* ugyan-azon nevezetü munkájában foglaltt gondolatait maga' módgya fzerént követi. Ezen munkájit Bessenyei a' Frantziák' példájára mind két - sorú Versben készítette, és annyival - is nevezeteseb-bek, mivel a' Verselésnek ezen nemét leg - in-kább ezek, és G. Teleki Ádámnak már fellyebb említett fordítottása hozták Nemzetünknel kedves-ségbe és szokásba. *)

Utóbb botsátotta-ki még más 12. darab rész-fzerént fordított, rész-fzerént eredeti saját Mun-

*) Bartsai Ábrahám talám még előbb kezdett olyanok-kal élni, de az ő kellemetes Verseit még akkor tsak egynéhány jó baráttyai esmérhették. — Ő vólt Ányos-nak-is kalaúzza a' M. Helikonnak kellős tetejére.

kájit, *) mellyek közt, a' magyarságra nézve, az én ítéletem szerént, különös meg-jegyzésre méltó *Lukánusnak* Marmontel uránn folyó beszédben fordított *első Könyve* **). Kár, hogy ennek a' tüzes-elméjü Római Poétának több könyveit-is hasonló ékességgel le nem fordította! — A' *Holmi*-is különösen meg-jegyzést érdemel ***). Ez külömb-külobmb-féle kissebb-fzabású folyó 's Vers-béli beszédben készült darabokból áll. Találatnak a' többi közt a' *M-írd's módgyáról*, *Penna-tsata* 's t. aff. nevezetes zikkelyek, mellyek egyenesen a' nyelvnek pal-lérozását illetik. Ítéletet téizen Bessenyei azokban némelly ki-adott M. Könyvekről, olly szándékkal, hogy ez által Íróinkat a' Könyv-szerzésben szükséges figyelmetességre intse, és egymás közt való vetélkedésre gerjeszse. Ki-jegyzi némellyeknek Írásaikban el-követett hibáikat, és

*) Buda' és Attila' Tragy. 2. Anyai Oktátás. 3. Hunyadi János' élete és viseltt dolgai. 4. A' Filozofus. 5. Lukánus' első Könyve. 6. B. Gy. Társasága. 7. Jés. Kr. halál. v. gondol. 8. Jés. Kr. Ist. 9. Hárm-as Vitézek. 10. Holmi. 11. M. Néző. 12. Magyarság.

**) Posonyban 1776. eszt. — Leg-alább, úgy mond erről maga-is, ez a' kis fordított még maradékinknak mutatni fogja, hogy anyai nyelvünknek elő-mozdítottában, ha erőtelen-is, igyekeztem.

***) Bétsben, 1779dik eszt.

(ámbar ez a' Kritikusnak nem kötelessége) tulajdon maga példájival mutattya-meg, miként lehetett, és kellett-is volna, azokat akár *prózában*, akár versben, meg - jobbítani *). — A' közre-eresztett Könyveknek illetén szabad és nyilván való meg-ítélése, mivel nagy a' hafzna, minden mái tudós Nemzeteknél szokásba jött. Az Írónak (bár még olyan nagy és különös elmével birjon-is ő) éppen nem válik ez betstelen ségére, és mind addig helytelen lézen nehezte- lése, valameddig munkájának Meg-ítelője az il- lendőség' határait által nem hágja, és a' hi- báknek meg-jegyzésében elő-forduló állításait józan okokkal támagattya. Meg - fogyatkozott természetünk nem hozhat minden pontban töké- letes munkát. Több szem többet lát; 's azért is a' ki-mutatott 's meg-bizonyított hibának meg- esmérése 's jobbítása soha sem válik a' Szerző- nek kissebbségére; a' fel-fűtt maga-meg-hittség

*) A' *Filozofus* Víg-Játékban keményebben bánt *Könyi- val*. Azok az ott előhozott Versek (128. old.) méltán meg-érdemlették ugyan a' ki-nevettetést; de ellen- ben még-is meg-érdemlette volna ám az a' fáradhatat- lan és jó-igyekezetű Író-is, hogy leg-alább a' neve meg-kíméltessék. — Az illy ki-katagtatást tsak az ok a' kába firkálók érdemlik-meg, kik semmi intésre nem hajolván, mind egyre *Horatiusokát*, *Hyppolitusokat* 's t. aff. mázolnak; sőt szentség-törő kezeikkel önnön magát ANAKREONT illetni nem irtóznak.

pedig mindenkor. Önnön maga *Klopstock*, a' millyen nagy elmét több száz esztendőök alatt alig szűl egyfzer a' Természet *), nem általotta; Tudós-Társainak észre-vételeiket *Messiasának* meg-jobbíttásában hasznára fordítani: és ha *Voltaire* a' maga' *Henriad'ját* tsak első kiadása fzerént hagyta, 's mások' intéseire hajlani nem akart volna, nem tudom, ha a' mái Világ *II. dik Friderikkal* tartana-e, ki ötöt ezen Költémennyéért Parnaszszus' hegyén *Virgilius* mellé helyezettte; avagy inkább *Homeval*, ki ugyanazon munkának rövid életet ígér **). —

*) Nem tselekszem talám ellenére a' Szerzőnek, ha ezen gyönyörű darabját ide helyeztetem, 's közönségessé tészem, a' nagy elméknek illyetén ritkaságáról.

O igaz tükör, tsuda fény, együgyű
Pufzta Természet! mi keserves átok,
Vagy gonofz jelben születés nyomorgat
Annyi sok embert?

Mennyien vagynak, kik elől homályba
Rejtezik fényed: tapogatva járnak
A' vakok sűrűn-feketültt setétben;
'S nyögnek utánnad!

Ritka olly bóldog, sok ezer közül-is,
A' kinek pillant valamelly fizikrátskád:
Századok szűlnek tsak egyöt, ki téged'
Láthat egézfzen.

RÉVAI.

**) A' Kritikának Fondamentoniban. II. Rész. 22. Fejezet.

Hasonló szándékkal és igyekezettel írta Beszenyei a' *M. Nézet*, és a' *Magyarság* serkentő Levelet-is; melly két kis darabjával mind szép elméjének, mind pedig fő-képpen M. Nemzete' és Nyelve' hafznán fáradhatatlanúl szorgalmatoskodó nemes szívének, minden igaz Hazafiak előtt örök betsületet szerzett. —

Nem szóllok egyéb már ki-adott, 's hihe-tő, Olvasóink' nagyobb részénél-is esméretes Munkájirol. Kéz-írásaira sietek, mellyeket én ez előtt vagy hat esztendővel a' Pesti *P. Paulinusok'* Klastromának Könyves-Házában történetből láttam 's olvastam, és a' mellyek, el-olvasván már egymástól az említett Szerzetes Atyák (ha-tsak vagy maga a' Szerző, vagy valamelly jól-tévő eset által nap-fényre nem kerülnek) talám örökre oda vesznek. — Beszenyeinek ezen saját keze' írásai négy külömb-féle darabokból állanak, és nagy rétben egybe-köttve vagynak.

Az egygyik, a' mint még emlékezhetem, a' *Törvényről* szól közönségesen, mellynek eredetét el-kezdvén keresni, fel-megy az embernek első állapottyára, a' természetnek meg-vesztegetődése után; és az erősebbnek hatalmában találván-fel azt, úgy követi tovább, idővel több ágra miként lett el-terjedését, rendbe-szedetését, és változásait; a' Nemzeteknek történeteikből

példákkal világosítván, 's elevenítvén elő-bezélését. Ez a' munka nem egész.

A' II dik a' *Magyar Törvényről* van. Ez is hasonlóképp'tsak töredék munka, és Birodal-munknak csak elsőb Századait illeti. Külömben igen szép darab, és valóságos M. szabadsággal vagyon meg-írva. —

A' III dik egy *Tudós Társaság*, vagy - is egy Filozofus, Theologus, Historikus, Politikus, és Statista között való beszélgetés, kik egymással azonn elmélkednek, miként és melly eszközök által lehetne az embereket és egy egész Nemzetet leg - egyenesebben, leg - könnyebben, és leg-bizonyosabban boldogítani? — — — Ez a' darab különös-szépségű és szívre-ható magyarsággal vagyon el-készítve. Vajha valamiképp' világosságra jöhetne! Mikor a' Szerző ezen Munkáját a' meg-nevezett Könyves-házba által-adta, fel-jegyzette erre a' darabra, hogy annak ki-nyomtatását az akkori *Censura meg-tiltotta*. Szomorú állapot valójában, ha egy igaz polgár Hazájának hafznára az igazságot ki nem mondhatja! „ Szólljunk igazsággal, úgy mond egy helyett *) böltsen Bessenyei, “ olly igazsággal,

*) Lásd. *B. Gy. Társaságát* a' 83. óld.

„ melly annak csak úgy esmértethetik, ha a' sza-
„ badságnak koronájával, mit e' világra lett szár-
„ mazásakor fejére tett, jelenherik - meg elöt-
„ tünk. Lakhatik ő mélységben, magasságban,
„ hol mindenütt egygyenlő természeti van, és
„ egy porban-mászkáló szegénynek szájából sem
„ hallattathatik úgy soha, hogy méltóságot azok-
„ nak ne mutasson, kik mennyei szavát esmé-
„ rik. “ — Egy meg-világosodott szabad Nem-
zetről kérdésbe sem kellene annak-is vétetödni,
ha vallyon önnön magok a' Felsőnek rendelé-
sei-is a' nyilván-való józan meg-ítéletésnek tár-
gyai lehetnek-e. A' Törvény-tévő maga magát
gyanússá tenné, ha rendeléseit az illetén okos
meg-vizsgálás alól ki-vonni akarná. A' Király,
feje és atya az Országnek: tehát nem akarhat-
tya, hogy tett rendelései izellyokat el - mellöz-
zék, vagy Népe'nek éppen ártalmára szolgállya-
nak *). Annak hasznára és boldogulására kell
azokat intéznie : miként érheti pedig valaki ezen
végét tsalhatatlanabbúl el, mint ha törvény-szabá-

*) Mert a' Király 's Haza nem két különös test,
Hogy egynek hasznával másnak vethessünk lest.
Hiszem ! minden Király a' feje a' Népe'nek;
Ha egy romol a' mást nem mondhattuk épnek.
Vallyon, mellyik okos 's jó főnek tetfszenék,
Ha a' kezét lábot előtte metszenék? —

G. TELEKI JÓSEF.

sait ugyan-azon Országnek és Népnek természeti állapottyához és minémüségéhez alkalmaztattya? és ki tudhattya annak természeti állapottyát és minémüségét jobban, mint azon értelmes és igaz Hazafiak, kik abban születetvén 's neveltetvén, az Országnek minden környékeit és belső mivóltát, a' Népnek minden hajlandóságait, természetét, és miségét gyermekeiségeiktől fogva esmérni tanúlták? — Attól sem szükség tartani, hogy egy olyan Nemzetben, ki a' királyi pártzát értelmes Fejedelmének önként kezébe adván, boldogulását Annak kegyelmétől várja, ez által a' Felsőséghez tartozó engedelmisség tsak leg-kevesebben - is tsorbát szenvedgyen. Közönségesen meg-ismérett és tapasztalás által meg-erősítetett igazság az, hogy mennél nagyobb világosfágra jutott valamelly Nemzet, annál könnyebb annak igazság szerént való kormányoztatása, azért, mert szabad és józan gondolkodása által annál jobban által-láttya és tudgya, hogy a' Fejedelem az ő rendelkezéseivel nem különösen a' maga' saját hasznát, hanem Népének, kinek Ő feje és attya, boldogságát tárgyozza; mellynek semmi józan-elméjü Polgár és Jobbágy ellenére nem lehet *). —

*) — — — — — Vir bonus est quis?
 Qui Consulta Patrum, qui Leges, Iuraque servat.

Tudta ezt II. JÓSEF, 's fel-fszabadította az Igazságnak nyelvét, hogy szavát a' királyi székig emelhesse. Szabadságot adott kinek-kinek, tulajdon maga' szemeivel látni, eszének a' termézettről nyertt világánál okoskodni, józan okait más ember-társaival nyilván közölni, viszontag azoknak elmélkedéseit hallani, és olvasni; sőt, tapasztafván, melly ritkán jelenhet-meg az igazság az ő tulajdon képében és tellyes mivóltában a' Trónus előtt, önnön maga' Felséges Személyétis *Krízis* alá botsátotta *).

*) *Kritiken*, - - *sie mögen den Landesfürsten, oder den Untersten betreffen, sind nicht zu verbieten. Jedem Wahrheitsliebenden muß es eine Freude seyn, wenn ihm solche auf die Art zukömmt. Sind diese Kritiken schlecht, so werden sie von selbst fallen; sind sie gut, so werden wir alle daraus lernen. — Bölsen!* és ez által azt mutattya, hogy örömmel meg-változtattya végezéseit, ha azok népének károsok lennének, — tsak hogy arról elébb meg-győzettesék. Tudgya, mennyire magasztaltatik még ma-is az okos Világtól Erzsébethnek, az Ánglusok' ama' nagy Királynéjának, azon tselekedete, hogy egy bizonyos Társaságnak *Monopoliumra* adott engedelmet, a' Rendeknek bé-jelentésére, visszavonni nem általlotta. Örök emlékezetet érdemel, a' mit ez' alkalmatossággal a' Tanátsnak mondott, 's méltó, hogy szemeik előtt viselleyék azt minden országoló Fejedelmek: „Hozzám viseltető szorgalmatos „hívsegtéken, mellynek most nyilván való jelét ad „tátok, igen nagyon meg-illetődtem. Ez a' sz...

A' IVdik darab, egy a' *Virgilius' Eneissének*,
vagy-is inkább *Voltaire' Henriád' jának* formájára

„lyemhez való hajlandóságtok vitt titeket arra, hogy
 „nékem egy olyan hibát bé-jelentsetek, melly tu-
 „datlanságomból történt, de a' mellyben akaratom
 „nem réfzes. Mitsoda fájdalmat érzettem vólna, én,
 „a' ki semmit drágábbat nem ismerek Népem' sze-
 „reteténél és szerentsés állapotjánál, ha vígyázó
 „fáradozástok fel nem fedezte vólna nékemi azt a'
 „roszfizat, mellyet tsalatkozásom okozhatot vólna?
 „Száradgyon-el a' kezem leg-ottan, szívemet halá-
 „los tsapás érje, minek-elütte én valakinek különös
 „privilégyiomot engedgyek, melly ellen Jobbágyaim
 „panaszolkodhatnának. Nem vakított-meg engemet
 „annyira a' trónusnak fényne, hogy a' határozatlan
 „uralkodásnak bitanglását, az igazsághoz szabott ha-
 „talommal való élésnek eleibe tégyem. Tsak azok
 „a' Fejedelmek, kik a' koronával járó kötelessége-
 „ket nem ismérik, tsak azok a' Fejedelmek vakittat-
 „nak-el a' királyi méltóságnak fényétől. Én reményl-
 „hetem, hogy engemet nem fognak ezen Uralkodók
 „közzé számlálni. Tudom én azt, hogy a' királyi pál-
 „tzát nem az én saját hasznomért viseleni, és hogy
 „köteles vagyok magamat egészfen annak a' Társa-
 „ságnak fel-áldozni, melly az ő bizodalmát bennem
 „helyhezette. Az én bódogságom az, ha láthatom,
 „hogy eddig az Ország kormányozásom alatt virág-
 „zott, és hogy olly emberek jobbágyaim, kik mél-
 „tók, hogy érettek székemet és életemet el-hagynám.
 „Ne tulajdonítsatok én-nékcem azon rend-szabásokat,
 „a' mellyekre el-tsábíttathatom, se azon rendetlen-
 „ségokat, mellyek az én nevem alatt el-követtethet-

Hunyad

Hunyadi Mátyás Királyról két-sarkú versben készítettet Vitézi Költemény. Ha nem tsalatkozom, nyóltz Énekre van fei oíztva. Mivel én ezen kéz-írásokat már régen, és akkor-is tsak futólag olvashattam, ennek a' darabnak mivoltáról (az e' név. nézve) nem tehetek ítéletet. A' mit belőle néhol magamnak ki-jegyezhettem, íme itt az Olvasónak ítéletére ereszttem. Ebből a' töredékből leg-alább azt láthatni, minémü versekkel, mitsoda magyarsággal, és mitsoda fellengős vagy alatt-járó hangozattal légyen az egész Költemény el-kézírtve.

*Hunyadi Mátyásnak egy véres ütközete után,
a' Természet panaszolkodik:*

A' Reggel azonban fényes újjaival
Vonást téizen Egén, 's derül sugarival.
Napja' érkezését e' nagy természetnek
Jelentvén, újjúlást hirdet az Egeknek.
Fel-jön a' fényes Nap égő világával,
'S látta, sok halandó hogy' veszett harzával!
Az álmából-serkentt, oktató Természet

„ nek. Tudgyátok, hogy a' Fejedelemnek szolgálja
„ igen-is sokszor tsak a' tulajdon-hafzon-keresés ál-
„ tal vezéreltettnek, hogy az igazság rítkán juthat
„ a' Királyokig, és hogy ők, mivel a' foglalatossá-
„ goknak sokasága miatt kéntelenítettnek figyelme-
„ tességüket tsak a' fontosabbakra intézni, nem lát-
„ hatnak mindent tulajdon szemeikkel. “ —

Meg-áll, és úgy nézi, egy ütközet mit tett.
 A' repedt testeknek színére borzadott,
 Irtóztván a' helytől, mellyen Márs izzadott.
 Nézte Emberében meg-esett romlását,
 Átkozván Hunyadi' izsfzonyú dúlását.
 Így el-keseredvén magában végtére,
 Fel-néz Istenének el-búsultt egére;
 Sohajt, 's magyarázván magában törvényét,
 Meg-indúl feddeni nagy Emberi Nemét:
 Nagy Isten! mit tefznek lásd (mond) a' halandók,
 Kik úgy-is él'tekben mindnyájan múlandók!
 Egy Királynak már nem lehet parantsolnom,
 Ki ha győzedelmes, hozzá kell hajolnom.
 Én lettem itt alatt e' földnek bírája,
 Hatalmad' a' Világ tsak bennem tsudálja.
 Hatalmam az egek' trónussa utánn van
 Mindgyárt; 's mitsoda por fitymálhatna abban?
 Törvényemmel áll-fenn e' roppant teremtés,
 Hol általam esik-meg minden lehellés.
 Minden-némű állatt enged törvényemnek; —
 Tsak ember tesz romlást hatalmas rendemnek.
 Ezek egymás ellen fzaggyatják testeket,
 Ölnek, pusztítanak, prédálván véreket.
 A' fene vadaktól, futó szélvészektől,
 Egyéb véghetetlen sok veszedelmektől
 Meg-örzötték magok'; de önnön fegyverek
 Mindenkor szabadon pusztíthattya lótek'.
 Sok Nemzetek egymás' javára rohannak,
 Ölnek, vágnak, nyúznak, 's égetéssel dúlnak.
 Azt mondgyák, hcgy nem egy természetből lettek
 Azokkal, kik, mint ők, más nyelven beszélltek.
 Embernek lehet tsak embert pusztítani,
 A' kit prédájára könnyű úszítani.
 Egy egész Nemzetnek dühösködni lehet,

És, ha győz, a' törvény ellene mit tehet?
Országot égetni, fijasit kontzolni,
Kisdedeket ölni, prédákat rabolni:
Mint hivatalt, mind úgy tehetik a' hadak, —
Mit nem követnének-el a' fene vadak.
Bé kell borítani, mond, a' földet vérrel,
'S el lehet törölni egy Hazát fegyverrel,
Ha egy kisded még nyög hóltt annya' ölében,
Kinn el-rémültt attya esdeklik szívében:
Öld-meg, kemény Vitéz! a' természet ellen,
Mellynek pártot-ütött fija vagy, kegyetlen!
Mikor gyakran tölled Hazák pufztíttatnak,
Varosok és faluk tüzekkel gyújtatnak,
Hány férjek, iffiak, aszfzonyok, öregek
Jajgatnak, nézvéen mint füstölnek az egek,
Az Atya gyermekét ölébe szoríttya,
'S halálát a' tűzben alá 's fel úgy futtya,
Sok rendes Iffiú szelíd Jegyessével
Lángok között ég, honnét kiált nyögésével,
Barmoknak bögése, Árvák' jajgatása,
Gyújtott Városoknak tüzes le-omlása,
Nem tsendesíthetnek soha ellenséget,
A' ki vér-ontásban keres ditsősséget;
Féllyed Istenedet bódúltt Emberi Nem!
Ennek nagy nevében kell míved' feddenem,
Ha benned fel-támad egy győző Királyság,
Múllyon-e miatta az örök igazság? —
Szégyenlye egy ember magát a' vadaktól,
Kik illy vérengézést nem tesznek magoktól.
A' Tigris leg-alább Tigrisen formáját
Tekénti, 's nemében nem rágja prédáját;
De az Ember magán képit el-fe ejtvén,
Öl, ditső fajjában méltóságát vesztvén!

Nagy Isten! fenyítsd-még föld-teremtésidet,
 Hadd ne rontsák képök' 's örök törvényidet. —
 A' Természet ekként végezte panaszát,
 De Márs' fíjaitól nem kapta válaszfát. 's a' t.

* * *

*Mátyásnak Beszédgye Giskra meg-hóduló
 Tseh Fejedelemez.*

E' Tseh Fejedelmet Hunyadi szavával
 Köszöntvén, némittá nagy származásával:
 Giskra! (úgy mond néki) gyalázat Királynak,
 Vertt fíjává lenni a' hartzoló hadnak,
 De még több gyalázat, ha felső fényével
 Meg-győzetik másnak jó-tétéménnyével,
 Ne véld, hogy te köztünk idegen véredet
 Mutatván, előnkbe tedd születedet.
 Hunyadi Jánosnak Magyar a' fajzása,
 Nintsen trónusomnak fősvény származása.
 Ditsősségért vagyon népem koronámmal,
 Nehéz szembe szállni emelt hatalmammal.
 Ajánlott hivséged', tudgyad, meg-fizetem,
 Mert, hogy azért adós légyek, nem nézhetem,
 Egy Király mindenkor nagyságát tekinti,
 Népét kegyelemmel 's hatalommal inti.
 Nem kérhet koronám e' Világtól törvényt,
 Láttuk, mi emeli trónusunkon a' fényt,
 Nem vóltunk fattyai még a' ditsősségnek,
 Tudunk úttján járni még a' nyereségnek. 's a' t.

* * *

MIDÖN az említett Király szüntelen hada-
 kozásai által országát emberből, pénzből ki-szü-

kírttené, Vitéz János Esztergami Érsek, mint tudva van, a' Nemzet előtt leg-nagyobb tekintetben-lévő fő Polgár, szívére vévén Hazájának ügyét, hogy annak sebeire az édes békességnek gyógyító írat ragasztaná, el-állott Mátyástól, és magával az orízagnak nagyobb részét stölle el-húzta. A' Király, hogy ötet, és ő velle az el-pártoltakat, magához vízfíza-térítse, Követtyét Szápolyait hozzá küldötte. Az Érsek azt felelte, hogy, ha Hunyadi hartzóló tűzében tsendesül, 's Hazájának több-több inségeket nem szül, nem léfzen ellene. Ezen örvendetes válasznak meg-örülvén Mátyás, maga megy hozzája, 's meg-lárván az Érseket, fájdalmas örömében így szöllíttya-meg: (1471. esztendőben:)

Látom, a' Világnak Istene kegyelmez,
(Mond a' Király) hol egy Barátom védelmez,
Mert így kell szóllanom ahhoz keservembe,
Ki mérget és mézet eresztett szívembe.
Hogy pártolhattál-el örökös fíjadtól *)
Miként vádálhattál előfzer magadtól?
Ekként mutatod-e most atyaságodat?
Így tartod Atyámnak tett fogadásodat? —

*) *Hunyadi János*, midőn halálához közelíttene, fíjait, *Lászlót* és *Mátyást*, Vitéz Jánosnak, mint leg-hitelesebb baráttyának, gondviselése alá ajánlotta; kit ezek-is, mint tulajdon attyokat, tiszteltek és szerettek.

Ah! ha most Hunyadi János halálából
 Ki-szóllhatna hozzád szomorú sírjából;
 Mennyire zokogná fájának keservét,
 Leg-jobb baráttyában látván ellenségét! — —
 Viseltt dolgaimról ki-szóllhat gonofzúl? —
 Vétek-e, hogy népem Róma' szavára dúl?
 A' *Vatikanum* írt törvényt trónusomra *),
 A' szent Pápa ellen ki kiált dolgomra?
 Bofszút állottam már a' sértett Egekért;
 Fut az Eretnekség, vafzi a' hitlen vért.
 Győzedelmeimről látod, hogy az Egek
 Az Eltérttek ellen miként védelmeznek.
 Már az Eretnekség rettegi fegyverem',
 Mert el-pártolások' Istenünkkel verem.
 Így keresi Róma fel az igazságot
 Vallásával yivén sok hatalmasságot.
 Ha Teremtőjétől segítségeket kér,
 Ki-omlik előtte az el-részegültt vér.
 Érezze Tseh Ország Istene' haragját,
 Rettegje Rómának reá - küldött fáját.
 Meg-botsáfs, barátom, nagy buzgóságomnak,
 Ne talállyad vétkét igaz vallásomnak.

Az Érsek e' szókra mond: Hunyadi vígyázz,
 'S magadtól mindenkor mindent ne magyarázz.
 A' Világ' Istene nem látzik közöttünk,
 Törvényivel szóllhat titkoson tsak lelkünk.
 Mikor térített vólt a' nagy Isten vérrel?

*) Mátyásnak ezen szavai nem fognak idegeneknek tet-
 fzeni azok előtt, kik az akkori történeteket tudgyák.
 Alább az egygyik versben *Róma' fájának* nevezi
 magát.

Mikor ölt valakit hitiért fegyverrel?
Az Izrael a' melly népeket pufztított,
Ott Istenünk' helyett bálvány imádtatott.
A' ki e' Világnak Teremtője ellen
Fának imadkozik, 's térdepel lelketlen,
Meg-érdemelhette Istene' intését,
'S annak fegyverével lett verettetését;
De a' ki, mint mi-is, a' szent Háromságot
Hifzi, és csak annak formál imádságot,
Hogy' ölettethessen a' Krisztus' nevéért,
Kitől üdvösségnek kéri a' drága vért?
Nyitva vagynak-e a' nagy egek előtted?
Érted az Isteni tanátsot feletted? —

Hogy' magyarázod te a' Földnek Istenét?
Mint érthetd fegyverrel természeted' rendét?
Mondd-meg! mikor véthet a' Világ magától?
'S mikor vészén intéft örökös Urától?
Magyarázd jegyzéfit a' Végezéseknek,
Olvasd forjait e' mennyei Könyveknek.
Nyúgodgyon a' Király trónufsán, ha lehet,
Mert Istenért vérrel új törvényt nem tehet. — —
Az idegen földön szüntelen háborgunk,
'S országunkban végre majd mind el-pufztúlunk.
Vajmi drága itt a' véren-vett ditsőfség?
Tudgyuk-e, hogy' itél arról az Istenség? —
Engedgy, o Hunyadi! e' nagy Természetnek,
Ne légy pufztítója az ember' életnek.
Atyád' hívségére szívedben gondolkozz;
Védelmezzed Hazád'; de senkit ne átkozz.
Mennyire kívánnám örök nyugodalmad'!
Bánom, hogy kellett okoznom fájdalmad'!
Nagy Vezér! mint Fijam', örökre szeretlek,

'S mint koronás fejem' halálig tisztellek.
 Bátorságom' meg-ne verje méltóságod,
 Juffon eszedbe itt ma halandóságod.
 Meg-botsáfs éretted fáradt hívségemnek,
 Ismérd meg keservét zokogó szívemnek
 Barátom' fíjának lábaihoz esem,
 Kinél életemet könyvezve keresem!

Hunyadi illy férjfit lábánál szemlélvén,
 Sohajt, a' szívében nagyon illetődvén:
 Hív Barátom! Atyám! (így szól az Érseknek)
 Érdemes java az halandó életnek!
 Álly-fel! vállaimat öleld karjaiddal!
 Miért tselekszél így keserves fíjaddal?
 A' természet győzi, látom, királyságom',
 El-felejttem veled felső Méltóságom.
 Mint meg-keseredett gyermeked', úgy nézhetfa
 Haragomtól soha ezen-túl nem félhetfa.
 A' nagy Istenre kér egy Király öledben
 Sirva, hogy botsáfs-meg ő néki szívedben!
 Felejtjük-el vóltt kis háborúságunkat,
 Ne fárasztjuk soha haraggal magunkat.
 A' ki tett vétkei' gyötrelmit érzette,
 'S keserves bánattyát szívében szenvedte,
 Hidd-el! mindég meszszebb van a' gonofzságtól,
 Mint az, ki nem jajdúlt soha hibájától.
 Nagy Király! meg-botsásd tévelygéseimet,
 (Így felel az Érsek) 's tekénts inségimet!

E' szók utánn egymás' karjai közt sirva
 Fügöttek sokáig nénián sohajtozva.
 Végre barátságok' meg-erössítették,
 'S békességgel egymást útnak eresztették, 's a' t.

Kazimír Lengyel Király Mátyást békességre inti, és Tseh Orizágot, mellyet el-foglalt volt, fijának Ulászlónak tollé vízfza - kéri. Ezen öfzve-jöverelök a' meg - nevezett Királyoknak történt Wratizló Várossa mellett a' mezön 1473. esztendőbe.

A' két tábor közzé három sátort vernek,
A' hol a' Királyok végre öfzve - mennek.
Kazimír kezdi-el beszédét Mátyással,
Magyarásván szavát a' fő méltósággal:
Mit akarsz, Hunyadi? (így fzóllal Kazimir)
Lehet - e, hogy semmi már hartzodban nem bir?
Mért dúlod a' földet Nemzeted' vérevel? —
Ne bánts d a' Keresztényt Róma' fegyverével *).
A' Tseh ellen, igaz, én - is hadakoztam;
De hidd - el, Hunyadi, hogy már meg - változtam.
Vallás' 's nyereségért több vért én nem ontok,
Mert jól tudom aztat, hogy, mint más, meg - halok.
A' garázdaságból sem jöhet ditsősség,
Tsak a' védelemben lehet jó nyereség.
Ne engedd, Hunyadi, el - ragadtatásod';
Könnyen alá dőlhet emeltt méltóságod.

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Nintsen egy üldözö fegyverben igazság,
Valami erőfzak, mind tsupa gonofság.

*) Értetik itt az, hogy Hunyadi, a' Kereszténység' Fejének Rómának tanátsolásából Keresztény ellen hartzolni, szünnyön - meg.

Ha egy bromtes Jobbágy a' gyengébbnek javát
 El-vefzi erővel, 's úgy bővítti magát:
 Azt Isten' 's világi törvénnyel fenyíttyük,
 Mint hív, igaz bírák, vét két úgy büntettyük.
 Igaz-e, egy Király hogy mindent meg-haladt,
 'S nints Istene' örök igazsága alatt? —
 Tsak fegyvere légyen, néki erőszakkal
 Lehet vért ontani a' több országokkal;
 Mindent el-foglalhat, övé, a' mit el-nyert,
 Prédált, dúlt, égetett, 's mivel-hogy erőfs, vert.
 Nem elég ok, verni, hogy erőssek vagyunk,
 'S — mivel lehet — senkit tsendesen ne hagyjunk.
 Nem lehet szökdösnünk a' nagy egek felett,
 Maradgyunk Istenünk' igazsága mellett!
 Ha meg-búsúl az Ég, le-vér trónusodról: —
 Mit itél a' törvény osztán halálodról?
 Add-vizfza Lászlónak el-fogott javait,
 Ne verd a' Korona' ártatlan fáját!

Hunyadi ezekre mond: Én nem akarom
 Törni a' törvényt, sem Világunk nem marom,
 Trónusom nem táplált soha dúló vadat,
 Nem kezdetett velünk még büfzkeség hadat.
 Isten 's Világ ellen nem szegzem magamat,
 De terjeszteni szabad igaz hatalmammat.
 Tsupa óltalomra készítettem fegyvert,
 Róma úgy itél, hogy nem én, de Isten vert.
 Nem ragadozom én igazságtalanúl,
 Soha készültt hadam törvény ellen nem dúl.
 De, ha védelmemre veszem fegyveremet,
 Az ártatlanságért onthatom véretem.
 Ha-mikor engemet vezet az igazság,
 Öldöklök, de azért nints bennem gonofság. —
 Az éjszaki hideg tsillagzatok alatt,

Tudgyuk, Attilával milyen erő támadt.
Ölte a' Világot széllyel törvény ellen,
Meg-írta győzelmét az ég és föld ellen;
Még-is sokan hiszik, hogy Isten volt velünk,
Midőn helyéből költ régi Scytha Nemünk.
Bosforust haladta vólt vadászfattyába
A' Scytha, 's Szarvassal fut Európába.
Előfzer ostorúl hozattak közzétek,
Fegyverekkel verték bünötök az egek.
Végre e' Népet az Isten meg-térésre
Vczérlette ide a' Kereszténységre.
A' pogányságban-is törvényt írt Nemzetem
Európátoknak, mint emlékezhetem,
Az Isten vezette őt világosságra,
Nem vólt ő Scythában szokva gonofzságra.
Törvények mindenkor minden bűnt büntetett *),
Latorság közötték nem szenvedtethetett.
Uralkodni soha senkin nem akartak **),

-
- *) A' Scythák régen' tsak vadászzal élvén, hazájokban tsendesen nyugodtak. Ha valamelly Nemzettől valamit, egy vagy más okon, nyertek-is, az felett birodalmokat fel-állítani nem törekedtek. 'Természettyek' törvénye szerént minden bűn keményen büntetett töllek, kivált-képpen a' tisztátalan élet és lopás.
- *) Mikor Nagy Sándor a' Scythák ellen háborút kezdett, ez a' nemzet követeivel neki elébb' izenetet tett, mellynek beszéde közt leg-nagyobb jegyzésre való az, hol a' Scythák így szóllanak: *Nec servire ulli possumus, nec imperare desideramus.* Úgy hiszem, hogy ez a' szó, a' Keresztény Vallásnak szent törvényein kívül, elégséges, tsupa természetünk' rendin, egy

Melly földeket nyertek csak azokon laktak. —
 Régen nagy Sándorral miként szólta, tudgyuk;
 Nemés iudulattyok' még ma-is tsudállyuk
 Ezek a' Világra küldték ditsősségek',
 Szárazon, tengeren tették nyereségek';
 Végre, meg-esmérvén a' Világ' Istenét,
 Úgy mint Kereftények tartjuk-is törvénnét. —
 Hogy Rómának én most Hazámmal engedek,
 'S mint régi Nemzetem, tölletek nem félek;
 Nem tsudálhattátok. Hajdan a' ditsősség
 Vitte Nemzetemet, 's most a' kerefténység]
 Vezérel, hogy én-is sok győzedelmemmel
 Meg-mutassam, honnan származtam véremmel.
 Halhatatlanságra kell itt törekedni,
 Szabad védelemért mással verekedni.
 Róma' tanátsából a' mit el-foglaltam,
 Pénzzel, vérrel, karddal aztat meg-szolgáltam,
 Fizetessék-vízfsza sok fzenvedett károm,
 Tölletek most egyéb hasznomat nem várom.
 Engedelmem után birjátok országtok';
 Tsak győzni akartam, de nem kell hazátok. 's a' t.

Légyen itt szabad én - nékem, ezen érde-
 mes Író, mivel személlyes esmeretségére nem
 lehet szereintsém, közönségesen az egész *Publi-*
kum előtt barátságosan kérnem: ne sajnállya ezen
 munkájit, ha kezénél vagynak, még egyszer
 elő - venni, benne holmit, a' mái időknek,
 erköltseinknek, és a' jó ízlésnek állapottyához

halandóban a' leg-nagyobb 's nemesebb származást
 mutatni. — Így szólottak a' Magyarok még Rómá-
 nak esmeretsege előtt-is!

képest, meg-jobbítani, 's nyomtatásba adni; kiváltképpen pedig helyel - közzel azon keményebb - értelmű sorokat meg - változtatni, melyek egy vagy más Vallás - béli M. Olvasókat talám meg - is - sérthetnének. Hitére, vallására nézve, ki - ki kényesen érez; és az ebbéli vezedelmes versengésnek még most - is viseljük seb - helyeit. Lehetünk jó polgárok, igaz hazafiak, a' nélkül, hogy *Rómának*, *Kalvinnak*, vagy *Luthernek*, ellenségei legyünk.

B A T S Á N Y I.

XVI.

VÍDAM - INDÚLATÚ HALDAKLÓ.

INDÚLSZ hát víg Lelkem! a' bánat' útjára?

Hol a' Bátorság-is félelmesen jára *). —

El-mégy; 's föld-testemet Te-is utóljára

Vízfsza hagyod menni hajdani porára — **).

*). Mikor a' Pokol' kapuján álló három-fejű ebtől kérdezte volna Menippus: hogy a' bölts Szokrates mitsoda bátorsággal ment-le a' holtak' Országába? a Czerberus ezt felelte: *πόρρωθεν μὲν πάνταπασιν ἐδόκε, ἀτρεπτῶ προσώπῳ προσιέναι, καὶ ἐπὶ πᾶσι δέδιναι τὸν Θάνατον ὄδῳ* — — — *ἐπεὶ δὲ κατέχυον ἐπίσω τὰ χασματός* — — — *ὥσπερ τὰ βρέφη ἐκώκυς 's a' t.* — — *Még távolyatska jöven mutatatta magát mérészen, és hátor tekintettel érkezni, mintha éppen semmit sem félne a' baláltól, 's mintha azt akar ná mutatni azoknak, a' kik a' barlangnak bé menetelénél távolyabb állanak; de mihelyt le-tekintett a' nyílásba, és látta a' barlangnak setét mélységét, és én-is ütöt, még kéfett, harapdálva lábánál fogva le-felé vonnám, kis gyermek módra sírt. 's a' t. Lucian. Dialog. Mort.*

**.) Nem tsak Móses tanítja azt: hogy az ember teste porból teremtetett, hanem úgy hitték, vagy leg alább a' magok vallásokban úgy tanították a' régi Fogányok-is; böltsen jegyzi-meg Szerdahelyi Úr az Uraniáról irtt verseiben, hogy Ádám, és a' több első

El-mégy nyájos Lelkem! 's el-bontod ezeket
A' képzelhetetlen szoros köteleket;
Mellyek úgy mutatták, mint egygye' -letteket
Te veled, a' testi érzékenységeket;

Atyák voltak a' leg-első ég-visgálók, — én hozzá
tefzem sokaknak ellenére, és talám tsúfjára-is, hogy
ők voltak általlyában a' leg-első, és nálunknál sok
részben bőltsebb Philosophusok-is. (Tsak hogy a' boldog-
talan újság nem akar elsőséget engedni a' boldog
régiségnek) — Itt a' példa: Mózes azt írja; hogy
az Isten Ádámnak testet teremtett földből, és abba a'
testbe maga lehellet lelket. Ezt a' kettőt homályosan
el-választja egymástól Ovidius. Metam. L. I. Fab 2.
Sanctius his animal mentisque capacius altz Deerat
adhuc, & quod dominari in cætera possit. Natus ho-
mo est, five hunc *Divino* femine fecit Ille opifex re-
rum, mundi mælioris origo: five recens *tellus* subdu-
ctaque nuper ab alto Aethere, cognati retinebant fe-
mina cæli; quam satus Japeto *mistam fluvialibus undis*
finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum. — Min-
den bizonytal hát, az Ádám' tudományát, az akkori
hosszú életü Atyák egymásnak, 's idővel az Ábra-
hám' ki-választott maradéka, a' vele öszve kevere-
dett, vagy szomszédosodott Pogányoknak által-adták;
a' kik azt több több kézfén (és a' már rövidebb éle-
tű embereknek) által-eresztve, vagy mes-homályo-
sították, vagy holmi elme' tsiklándozó meg ékkel el-ron-
tották. — Így tsináltak a' *Cháoszúl* öröktül-fogva-
vólt világot, az égi testből test lelket (*Materialem*
animam) az Isteni végezésből *fatumot* 's más hason-
lókat,

El-mégy, és itt hagyván az öröm' árnyékát —
 Magad fel-keresed a' bánat' hajlékát,
 Mellynek mély hallgatás keríti környékát *),
 'S hol a' mord félelem helyeztette székét.

Én maradok-e itt? 's te hagysz-el engemet,
 Vagy én költözöm-el, itt hagyván testemet **) —
 Mond-meg Lelkem! és ha el-veztem feletem,
 Tanítsd-meg butsúzni reszkető nyelvemet.

A' hajdan meg-szokott nyájas enyelgések
 'S a' most tsoportra-jött kétségeskedések ***) —
 Küszködnek mellyemben — kiknek küszködések
 Már halál nélkül-is elég fzenvedések.

De, oh vidám Lélek, 's víg érzékenységek!
 Vallyon az egeknek arra mi szükségek,
 Hogy a' testi élet' 's a' gyönyörúségek'
 Sorainak ilyen kínnal légyen végek?

Lelkem! ha különös valóság vagy bennem ****):
 Mi kényszerít engem' lelketlenné lennem?

*) Loca nocte silentia late. Virg. Aen. L. VI.

**) Láttatik kételkedni magában a' beteg: ha vallyon ő mint egész ember beszél-e a' maga lelkével? vagy már az indulóban lévő Lélek maga magának? mint majd alább-is a' 7dik strófában.

***) Cum jam prope est, ut quis moriturum se putet; tunc metus eum, & sollicitudo subit; de quibus antea non instituerat cogitare.

****) A' lelket eleitől fogva hitték az okosabb Bűntsek, a' testtől meg-küloböztetett, és testetlen va-

Romlott test! hasznodat ha nem lehet vennem,
Szükséges-e azért belölled el-mennem?

Valami tsak vagyok. — Hát el-nem-múlhatok?
Mi léizek hát tovább, vagy még mit várhatok?
Mondjátok-még; és míg el-tűntök szóljatok
Szárnyra - kerekedett kedves indulatok!

Meg-eggyez-e ezen remek-teremtéssel,
Hogy, a' mi szüntelen való lehelléssel
Éltette a' testet; eggy lassú nyügéssel
El-repüllyön ama' végső lélekzéssel?

Felőlj, e' romlóndó testet meg-únt lélek!
Meddig nyúlnak azok a' Halál' rév' szólek?
Érzékenységimet, mellyekben most élek,
Meddig bírom? meddig munkálkodom véllek?

lóságnak lenni; a' mint ezt mutatta a' *Metempsychosis*; Pithagorás - is a' maga arany verseiben, mikor a' halhatatlan Istenek tisztelete, esküvésnek meg-tartása, a' Nagy embereknek tisztelése után καταγομενος Δαιμονος emleget; nem valami el-múlo, vagy ijefztü árnyékokat ért, hanem meg-boltak' Lelkeit. Jobbára tsak a' mindent meg-ugató ebekről nevezett *Philosophusok* nevelték - ki a' hasonló okos értelmet: mint *Lucziánusnál* Menippus tsúfolódó képpen ezt mondgya: a' világról pedig mit mondgyak ὅς τις ἰδεῖται καὶ ἀσώματα, καὶ ἀτομάς καὶ κενά, a' mellyről képzeleteket; tetlen valóságokat, el-darabolhatatlan kitsiny tagokat semmi nélkül-való ürességet; 's holmi egy mással ellenkező nevezeteknek zavarját hallottam naponként.

K

Ha a' vérem meg-áll, 's ereim meg-fagynak ;
Érzékenységeim, tudom, hogy el-hagynak :
De bennem Lelkemnek, annak az eggy nagynak,
Valami munkáji vagynak-e? 's hol vagynak? —

Oh! bóldog Régiség elmés okofsága!
Melly fzem-bé-kötve-is leg-főbb póltzra hága.
Érzi már maga-hitt Lelkem' bádgyadtsága:
Hogy az álom, Halál' hasonlatofsága *). —

Le-vetcm ágyamba el-lankadt testemet,
A' nappali gondok terhelik fejemet,
De észre sem veszem, hogy meg-tsal engemet
Az álom, 's fel-váltja ébren-érzefemet.

Hanyatlik meg - bomlott ereje testemnek,
Tsüggendez folyása hidegültt véremnek ;
Számolom gondjait el-töltt életemnek,
'S nem-is érzem fogytát érzékenységemnek.

De míg élő Lelkem bennem gondolkozik,
És a' lafsú vérrel nehezen dolgozik,
'S még az érzés jobban jobban fogyatozik,
Lafsanként az élet halállá változik. —

Ha az álom, annál gyönyörűsegefebb,
Mennél az érzékeny gondolat kedvesfebb

*) Virgilius halál' Testvérjének nevezi az álmat Aen.
VI. Et confanquineus lethi sopor - - - Ovidius pedig
halál' hasonlatofságának: Stulte, quid est somnus?
gelidae nisi mortis imago.

Mikor él-szunnyadok: vallyon a' nemefebb
Léleknek halála lehet-e tsendesebb,

Mint azoké? a' kik únalmas gondokkal
Küszködnek, fok ezer szemre-hányáffokkal
Terhelik lelkeket, 's minden fű-szálokkal
Perelnek, mikor már nem bírnak magokkal; —

Lehet — 'jer hát Lelkem! szüntesd félelmedet,
Mert van elég, a' mi biztathat Tégedet;
Jer bártran, és azonn jártasd érzésedet,
A' mi rég' értelmes örömet engedett *) . —

Nem ama' tsalóka Gyönyörűségeket,
Mellyek az örömtől tsak lopták neveket,
'S meg-tsalván a' finyás érzékenységeket
Valósággá tették a' festett színeket.

Nem — mert igaz öröm nints az ilyenekbe'
Tsak édes gyötrődést szülnek a' Lélekbe'
Ne ezeket forgasd — hanem a' mellyekbe'
Való van, szívembe azok niennyenek-be.

De jaj! hol szerezzek olly gondolatokat?
Hiszen a' Bűltsefség minden földi jókat
Tsak költött jóknak vall -- Mutass hát valókat.
Oh boldog Ég! mert tsak te bírod azokat.

*) Mert van értelem nélkül-váló öröm-is; az olyan dolgokon-váló kapás, a' mellyek vagy vétkesek, vagy károsak: még Virgilius-is Aen. L. VI. a' pokolbéli-tsudák közé számlállya a' *Bűnből költt örömet*.

Most — most Boldog Lélek! itt a' szenderedés!
 Mindnyárt következik az a' szem-be-fedés,
 Melly a' gondok után mélylly álmat enged; és
 Valósággá válik minden kételkedés. —

Ah! az édes képzés ismét hová lett-el?
 Úgy bánt velem, és e' félénk készüllettel
 Mint a' futó álom a' szenderedettel
 A' ki ébren szunnyadt, 's jó álmat vesztett-el.

De mit? — 's hát tsak ugyan el-kell-e már mennem,
 'S a' mi valék, tovább nem lehet-e lennem?
 Oh engedj! oh Halál! eggy kitsinyt pihennem,
 'S habzó gondolatim' jobban rendbe szennem.

Engedgy szem-héjjimnak erőszakos álom!
 jaj! de lám azokat fel-nyilva találom,
 És még-is a' nézést héjjába próbálom,
 Szem-fényemre sűrű hálót vont halálom.

Hafs-bé oh nap sugár! a' szem-fenekekre *) —
 Ha Te festesz képet belől a' szemekre,
 Érzékeny még Lelkem, tekintni ezekre
 A' szemekbe tűnni erőtlen képekre.

Nem lehet, — meg-fagytak szemem' folyadéki,
 Homályt lát, 's mindenek úgy rémlenek néki,

*) Én Porátiussal tartok e' részben, a' ki Morriótius-
 sal Frantzia Országban ez előtt több mint száz ezten-
 dőkkel, sokat versengett, hogy a' szem-fenekenn,
Tunica retinae láttzanak-e a' szemben a' külső dolgok'
 képei? melly *amphiblastroideának* - is neveztetik; vagy a'
 másik belsőbb leplei, mélylet *Choroidesnek* neveznek.

Mint a' tsoportra nőtt fa ágak' árnyéki
Alatt, eggy fetétés barlang' borítéki.

Tsak maradgy már Lelkem! az emlékezettel *) —
Nem bírnak érzésim semmi képezettel,
Pihegy romlott szívem! lassú lélekzettel,
Még ez-is el-múlik majd a' végezettel. —

Oh jaj! — de mit hallok? — mint ha nyár fogytának
Meg-hidegültével (ezen ég sarkának
Butsút adván télre;) az ég' magafsának
Ofzlopinn repdesű darvak zsibongnának. —

Hol vagytok hát még-is lappangó érzések
Bennem? a' hangoknak fülbe mehetések
Hogy' lehet? — szoljatok — szoljatok zengések!
Ah — ezek Feleim' síró pihegések;

Szólj nyelvem! és tsitítsd a' síró nefzeket,
De nem mozdíthatja szám a' nyelv' kereket.

*) Itt az emlékezeten, nem értetik szóles értelemben a'
Léleknek emlé ezetető tehetsége; mint olyan munkájú
tehetség, a' millyent négyet tartunk a' lélekben: *Iu-*
dicium, Ingenium, memoria, reminiscencia: hanem érte-
tik maga a' tselekedet, *Actus*, az az, a' régen érzett,
vagy tapasztalt dolgoknak, de a' mellyek már vagy
el-múltak, vagy leg-alább érzékenységeinkben nin-
tsenek, nálunk, vagy bennünk, (akár mi titkos mo-
don) meg-maradott képe, vagy formája: melly ha a'
halál után-is a' lélekben meg-nem-vólna, nagy
tsonkulást szenvedne a' lélek, és tsak a' testetlen dol-
gokról tudna valamit.

Szűnnyeték! hagygyátok - el a' nyugéseitek,
Víg lelkem nehezen szenvedí ezeket. —

Nem szűnnek — ne gondolly tehát Lelkem! vélek,
Elég az neked, hogy ha még hallok, élek.
De én -is, már tsak nem el-szunnyadott Lélek!
Tán meg-háborítlak, hogy vejed beszélek.

Nyugodj! és ártatlan gyönyörűségekkel
Édesítsd álmatat — ha ez érzésekkel.
Már nem bíríz is, 's olyan emlékezésekkel,
A' mellyek tápláltak hajdan örömmel.

Ne báná, hogy el-múltak, de örülj, hogy vóltak;
És téged' titalmas roszfzra nem únzoltak;
Hanem olly örömmel élni parantsoltak,
A' mit a' természet, 's az ég javasoltak.

Hová -is lefztek - el? Oh Gyönyörűségek!
Hová? most -is nálom szerelmes vendégek;
Oh Eliziumi virágzó térségek! •
Van - e a' holtaknak ezekre székségek?

Oh! nints — érzi Lelkem, hogy nints — hát ezeket
A' most -is olly kedves gyönyörűséget
El-kell hagynom! — el-kell — mint olly földieket
Mellyek meg -nem bírnák a' Mennyeieket.

De szabad azokról most -is emlékezni,
Szabad illy hathatós képzéssel érezni
Öket, 's el-múltakon holtomkor könyvezni;
Már akármí más jobb fog -is következni:

Szabad — de mi hafzna? én kies halmaim!
'S azokrúl álmadó szerelmes álmain!
Mik vagytok egyebek most? hanem kinnyaim
Nagyító, szárnyra - szállt tündér madaraim.

Még szívem, 's érzékeny testem érezhetett,
Tsudáltam körültem a' bölts természetet;
'S majd az érzéketlen agyaggá tétetett
Test nem tud mutatni semmi képezetet,

'S Lelkem, mind ezekben mit fogsz majd tsudálni?
Ha érzéseidtől mindjárt meg - kell válni;
'S hát! a' részetlenben lehet - e találni
Képet, vagy valamit tanulni 's vizsgálni? *)

Engedd, haj - szálakat borzasztó félelem!
Hogy a' Parnasushoz vonzó nagy szerelem,
Maga mulatságít; ha hol még fel - lelem,
Ébren, 's elevenen éreztetse velem.

Kies térség! rólad fokszor éneklettem;
Magas hegyek! mellyek fel - nyúltok melletttem,
Most, mikor bútsúzni érzéketlen lettem,
Most egymásnak bútsút mondgyatok helyéttem.

Sütt hófzú sorai a' bértzes hegyeknek,
Segétsétek a' fent repülő léleknek
Szárnyait, fel - érni, a' könnyű szeleknek
Szárnya ként magasít a' boldog Egeknek.

*) Oda van tölözés, a' mi fellyebba' 141 oldalon meg-
jegyeztetett.

'S mikor már fenn lebegsz a' híg levegőben,
 Mondgy Isten hozzádat Lelkem! a' felhőben,
 E' térségnek, mellyet Musám leg-elsőben
 Víg hangal köszöntött a' fzsomszéd erdőben.

Ti vóltatok Füred' fok-forú bértzei
 Ártatlan szívemnek gyönyörűségei,
 Ti! Oh a' Magyarok tengere' vizei!
 Kedvemnek, ha tsüggedt menedék helyei.

Már Isten hozzátok! fel-váltlak titeket,
 Fel-váltom szív-ható gyönyörűségteket
 Más széppel; nem nézem tovább szépségteket
 'S bennetek a' ritka természetieket.

Tsudáltam — tovább nem — a' magas hegyeken
 'S ezeknek egymásra nczó tctejeiken,
 Mint szorúlt közék az öblös feneken
 Sok habot gürgető Balaton kereken.

Érzték füleim, a' míg érezhették,
 Melly zúgó lármával kollemesítették
 A' vizek az éjjelt; mikor jelentgették,
 Hogy már a' holnapi szelet észre-vették.

Mint mikor Eneást sok unfolására,
 Kézfíté jövendő dolgok' látására,
 A' vén Szúz; a' titkok' hirül adására,
 Zengedt a' föld' gyomra bús bika módgyára *).

Itt-is jövendőlvén a' zúgó szeleket;
 Halhatni a' víztől terhelt föld-feneket

*) Virg. Aeneid. L. VI.

Mint názza a' rajta fekvő víz terheket. —
Termézet ez — tsudáld, Mesterség! ezeket.

Tsudáld, hogy Éjtszaki szél lödítésára
Hömpölyök a' hullám magas hegy formára,
'S tsak hamar a' szélnek vízfza fordúltára,
Sík tsendétség fekszik a' vizek' hátára.

Titeket hagylak -el hát? áldott térségek!
Titeket ártatlan, 's olly gyönyörúségek!
Kiknek ollyan a' víg szívben kiefségek,
Mint meg - únhatatlan szerelmes Vendógek. —

Tihan a' természet' remek alkotvánnya!
Bámuló szememnek sokszori bálvánnya!
A' hová a' Junó' hangá váltt Leánya *)
A' Somogyi partról a' fzót vízfza -hánnya.

Ki befélget verses mértékre vett 'szóval
Magas bértzeidről a' hangos Ekhóval,
Ki-énekel versent arról Apollóval,
Mint vagy bé - kerítve a' temérdek tóval?

*) Corpus adhuc Echo, non vox erat, et tamen usum Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat, Reddere de multis ut verba novissima posset Ovid. Meta. L. III. Fab. V. — Nem próbálta Ovidius a' Tihanyi Ekhót, melly nem tsak az utolsó fzót, hanem tsendes idővel egész hat-lábú verset - is vízfza mond. — Vagyon ez a' hely a' Tihanyi hegy - oldalsban éppen azonn a' helyen, a' mellynek alatta a' parton tartják lenni közepit a' Balaton' szélefségének a' Révéfszek.

Isten hozzád! kerek formájú bértzedet

Nem nézi ez halvány hárttyával bé-fedett
Szem, Somogyról, hol a' hozzám édesedett
Ég nem rég remete lakást-is engedett.

Oh kies térségek! kik örömmim' vétek,

És *unalom* nélkül valókká tevéték,
Tán magánofságom' azért engedétek,
Hogy a' sirhoz jobban édesítenétek. + - -

De oh bölts Régiség' elmés okossága!

Melly fzem - bé - kötve - is leg - főbb poftzra hága,
Érzi már maga - hitt lelkem' bádgyadottsága,
Hogy az álom, halál' hasonlatofsága.

Mint az álomra húnnyt, és meg - nehezedett

Testben, a' mit ébren tsinált, vagy szcnvedett,
Azt képzi magának a' le - tsendesedett
Lélek; kivált a' minn épp' el - szenderedett.

Nékem - is azokonn forganak képzésim,

A' mik tsiklandozták nem rég' - is érzésim' - -
Szünnyetek! szünnyetek, vég emlékezésim,
Mást várnak, mást hoznak lassú pihegésim.

Mi hafzna? Parnassust képező Halmaim!

Olly setét berkeket készítnek álmaid,
Mellyekben hajdani játfszi vers' soraim'
Szomorún kettőzik halál - madaraim.

Nem kies hegy, hanem néma barlangzatok *),

A' miket a' halál völgyében láthatok,

*) Örömet ki - ereszkedne a' bútsúzó Lélek a' Poétai
Költeményekre; de kéntelen magát tartóztatni, mert
máshová hívják.

Meg-tompúlt füleim! a' miket hallatok
Nem víg Ekhók, hanem szomorú szózatok.

Síró hanggal hívnak a' halál' révébe,
Feledékenységnek néma tengerébe,
Mellyet hajdan Lelkem nem-is vett észébe,
Mikor hajókáztam e' nagy Víz' öblébe.

Nem te, oh én bődög remete-lakásom,
Nem, hanem egyg ölnyi gödör lefűz szállásom;
Itt, e' setét bőlthban tsendes aluvásom'
Képe vólt; magános, de víg múlátásom.

Mindgyárt az álomra szenderedő Lélek,
A' melly él, érzeni fogja, hogy nem élek - - - - -

— — — — —
— — — — —

HORVÁTH ÁDÁM.

XVII.

P É L D Á K.

A' Klopstock' Mesziasának munkában lévő fordításából.

MUSEUMUNK' első Negyedében látták már Olvasóink egy példáját a' Klopstock' tsaknem utól-érhetetlen magas repületeinek, 's annak az erőnek, mellyel ő az Olvasót szinte meg-rázza; 's nagyon meg-kellene tsalatkoznom, ha Fordítóját homályossággal nem vádolták volna. De ő nem tsak a' fordításban homályos; az ő még a' Németben-is, annyira, hogy midőn még tsak kezdett irni, soka, nevezetesen Bascdow, barátságosan kérték, ne tsapjon olly magasra, mert nem fogják meg-érthetni. *Tanúljon meg-érteni, a' ki érteni akar*; felele Klopstock az önön-érdem-ézésének büszkeségével; 's ímé a' következés meg-mutatta, hogy Német Ország tanulta — 's meg-tanulta érteni. — Nékünk elég az, hogy ötet fordíthatjuk. A' Frantzia Nyelv egészen alkalmatlan arra természeti lágysága 's erőtlensége miatt; leg-alább igaz az, hogy minden eddig tett frantzia igyekezetek fzerentsélenek voltak.

AZ I. ÉNEKBÖL.

A' Közbenjáró egy setét éjtzaka' az Olaj-fak' hegyén künyörögve beszáll az Atyával, 's újabban téfzi-meg fogadását, hogy meg-váltja az emberi nemzetet:

Tovább szólla, 's mondá: Az Ég felé emelem fel fejemet, kezemet a' felhőkig nyújtom, 's esküszöm neked magamra, a' ki Isten vagyok mint Te: Meg-váltom az embert!

De nem hallatva az Angyaloktól, tsak maga és a' Fiú által értetve, szóllott most az Arya, 's néző artzúlatját a' Közben-járóra fordította: Kiterjesztem fejemet az Egeken, karomat az örök-ké-valóságon, 's mondom: Végetlen vagyok! 's esküszöm neked, Fiam! el-engedem a' bünt!

Ezt mondá 's el-hallgatott. Az alatt míg a' Végetlenek szóllottak, tisztelő rettegés járta-keresztül a' természetet. A' most eredő, még gondolkozni nem kezdő lelkek leg-előbb rebegtek 's érzettek. Döbrentő borzadás ragadta-meg a' Seraphimot, erősen vert szíve, 's körülötte remegve feküdt néma lak-kerületi, mint a' föld a' közelgető fergetek előtt. Tsak a' lejendő Keresztyének lelkeibe szálla víg örvendezés, 's az örök életnek édesen-szédítő elő-érzése. Ellenben megtompúlva, 's egyedül a' kétségbe-esés eránt érzékenyül, meg-tompúlva valaminek gondolására az Isten ellen, buktak-ki uralkodó székek-ből a' mélységben a' pokol' lelkei. A' mint ki-

hullottak, mindenikére egy szirt rohant, min-
denike alatt bé-ízakadt a' mélység, 's retsegve
bödült meg a' leg-alantabb pokol.

UGYAN AZON ÉNEKBŐL.

*Az Angyali Sereg éneke, 's a' Közbenjárónak szolgálata
rendeltt Angyal, Gábor, fel-jut az Éneklőkhez, hogy
ott a' Mesziás' könyörgését az Atyának be-mutassa:*

Ez Ének alatt, mellyet az Ég mindenkor éne-
kel a' Háromszor-Szent után *) a' Közben-járó'
szent Követje ragyogva jutott egyikére azok-
nak a' Napoknak, mellyek leg-közelébb vannak
az Éghez. Mindenütt hallgattak most a' Seraphi-
mok, 's meg-bukva inneplették **) azt a' tekin-
tetet, melly a' magasztalás' jutalmául az Istenről
súrgárlott rájok, 's meg-láták a' ragyogóbb Se-
raphimot a' Nap-tengeren. Rá tekint az Isten,
's az Istennel az Ég ***). Ő térden imádott ****)
Míg imadásában a' Jéhova nevet és az Örökké-
valóság' háromszor-szentjét egy Cherubin ki-
mondja, kétszer méltoztatja ötet tekintetére az Is-
ten. Ekkor az Első-születtje a' Királyi székek

*) az az: az Ég' lakosai a' Szent! Szent! Szent! után.

**) Le-borúltt tisztelettel fogadták.

***) Az Istennel az Ég' Lakosai.

****) Térdre bukva imádkozta az Istent. Imádkozom be-
ten; --- imádni anbeten.

le-siet felé, hogy ötet az Isten eleibe vezesse. Az Isten ezt Választottnak, az Ég Eloának nevezi. Azok közt, a' kiker az Isten teremtetett, ő a' leg-nagyobb; ő az első a' Nem-teremtetett után. Szép a' választott Eloának egy gondolatja, mint az Istennek teremtetett egész emberi lélek, midőn halhatatlanságához méltó elmélkedésekbe merül. Szélyel-tekintő nézése szebb mint a' tavaszi reggel, kedvesebb mint a' tsillagzatok, midőn Napjaikkal a' Teremtő' széke mellett az ifjúság' szépségében 's fénytel teli el-kerengettek. Ötet teremtetete az Isten leg-először. Egy hajnalból tsinált néki levegői restet. Felhőkkel teli-rakott Ég folyt-el körűlte, midőn lett. Ki-nyújtott karral vonta-ki ötet az Isten a' felhőből, 's így szállott hozzá áldó tekintettel: Imhol vagyok, Teremtett! 's egyszerre maga előtt látta Eloá a' Teremtőt. Örvendezések közt nézte ötet, álmélkodott, el-ragadtatva nézte ismét, 's szédülve süllyedt-el az Isten' szemlélésében. Végre megfzöllamlott, 's azokat a' gondolatokat mondotta az Öröknek, a' mellyek benne támadtak, azokat az új fent érzéseket, a' mellyek nagy lelkét általhatották. Mind el-múlnak a' Világok' gomolyai, 's elő-fzállanak ismét porokból, egész Századok mennek majd elébb az Örökké-valóságba, mi-nek-előtte a' leg-méltobb Keresztyén azokat a' nagy érzéseket érzi. Eloá ujonnan eredett sugárokön szálla-le ekkor tulajdon szépségében ötet a'

Közben-járó' Oltárához vezetni. Még távolról jött midőn rá esmért Gáborra. — — — — —
 — — Láta őket az Isten 's áldást botsátott rájuk. Ekként menének, a' barátság által még - szépült-
 rebben, az Ég' thronusa felé, 's el-jutának a'
 Szentek -szentjéhez. Közel az Isten' dítősége-
 hez egyy mennyei hegyen nyugszik a' Szentek'
 Szentjének éjjele. Tsillogó fény áll bent az Isten
 titka körül őrt. A' szent homály tsak a' belsőjét
 fed-el az Angyalok' szemei elől. Néha min-
 denhatóságot hordó villámokkal nyitja-fel a' fe-
 téres fedelet a' mennyei Nézők előtt az Isten.
 Látnak azok és innepelnek *). Imé egyszerre
 felhők nélkül állott a' Gábor szemei előtt, mint
 egyy nagy hegy, a' Szentek -szentjének ajtajá-
 nál a' Közben-járó' Óltára. Láta ő azt, 's in-
 neplői szépségben, Papi lépéssel közelített az Óltá-
 rához, 's két arany tsészét vitt teli szent tömjén-
 nel, 's el-merülve állott az Óltárnál. Mellette
 Előa állott, 's lantjából isteni hangokat szedett
 az áldozó Seraphimot fent könyörgésekre készíte-
 ni. Gábor hallotta hangjait 's lelke a' zengő hár-
 fától tsapkodóbb lángokra gyúladt. Így hánykó-
 dik

*) Sie sehen und feyren. Klopstock szokatlanul élt ez-
 zel a' szóval. Meg-tartom tehát ezt én-is, mert a'
 hív fordító a' nagy Originálisoknak még különöfsége-
 ket, sőt hibájokat - is meg-tartja.

dik a' tenger, midön rajta dörögve mengyen végig az Úr' szava a' szélvészben. Gábor az Istenre nézett, a' hatalmas szóval énekle. Ekkor hallá-meg az Atya, ekkor hallá-meg, Közben-járó! az Ég engesztelő könyörgésedet. Tsuda-téve gyújtotta-meg önnön maga az Isten az áldozatot; 's lassan késérő szent füst emelkedett fel-felé a' könyörgéssel; az-után tovább szállott, 's úgy hatott, mint egy egész Ég a' föld' hegyeiről, az Istenhez. A' földre tekintett a' Jéhova mind-ekkoráig, mert az Atya és Fiú között lélek' tellyes-ségből származott beszéllgetés folyt, jövendőt nyilatkoztató értelmű beszéllgetés, szent és nagy és rettenetes, tellyes élet' és halál' ítéllefeivel, homályos még a' halhatatlanoknak-is, olly dolgokról eredett beszéllgetés, melly az Isten' Váltságát minden teremtetek előtt fogja valaha ditsőíteni. De most újjonnan bé-fogta az Eget az Örök' tekintete. Imádva és alázatosan fogadta-el azt minden. Minden várta az Úr' szavát. A' mennyei Cedrus most nem zúgott; magas partjai körül eltsendesedett a' tenger. Az Isten' eleven szele meg-nem mozdúlva állott az értz hegyek között, 's kiterjesztett szárnyakkal várakozott az Isten' szavának le-érkezése után. Mennykövek fergetege szállott-le lassan a' Szentek' Szentjéből a' Várakozóhoz. De még nem szóllott az Isten. A' Mennykövek' szent dördületei tsak a' közelgető isteni feleletet jelentették. A' mint meg-némúltak, az

Isten, a' királyi székeknek örvendező tekintete előtt, a' kívánó királyi székeket az Öröknek fent-gondolatihoz készíteni, meg-nyitotta Szent-ségét. 'S ekkor Urim, a' Cherubim Urim, az örök Lélek' bízatos Angyala, komolyan *) 's isteni mélj elmélkedéssel fordúlt a' nagy Elóához, 's így szólla: Mit látsz, Elóa? Seraphim Elóa fel-költ, lassan elébbre lépegetett, 's így felelt.

Amott az arany ofzlopoknál szövevényes táblák vannak, teli előre-látással; az-után életnek könyvei mellyek erős szelek' fúvallati alatt nyílnak - meg.

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —

A' MASODIK ÉNEKBÖL.

Jézus Jánossal a' Sír-helyekhez megyen, 's Szammából ki-üzi az ördögöt.

Az éjszaki hegyek' alljaiban öfzve-tömültt repedékes kőszirtokba voltak ásva a' Sírok. Sűrű fetétes erdők zárták-el nyílásokat a' siető Útas' tekintete elől. Borzasztó hívetségben emelkedett-fel itt akkor a' bús reggel, mikor a' dél Jerusá-

*) Így nevezem én-is az *Ernstet*. Az *Ernst*. a' *Komor*-hoz közel vét: de minthogy kedvetlenebb a' *Komor* az *Ernstnél* az r. betű keménysége ly. betűvé változtatott - el.

tem felett már hanyatlani kezdett. Szamma, e' vala neve az Ördögösnek, panaszos ájulásban feküdt ifjabbik kedvesebb Fia sírja mellett. Sátán nyugtot hagyott néki, hogy annál dühösebben kínozhassa. Szamma a' senyvedő porban feküdt, fijának tetemei mellett; közel hozzá idősbb fija állott 's *fel-sírt az Istenhez*. Az a' hólttat, kit az Atyja és Bátyja siratott, egyfzer az Anyja, el-lágyulván rimánykodási által, az Atyjához hozta-le; *az Atyjához az inségben* *), kit most Sátán fel-forradt dühöséggel rongált a' hólttak közt.

Ah, édes Atyám! így szólla a' kis kedvelt Benóni, 's ki-futott az Anyja' karjai közzül, a' ki ijedve ugrott utánna; Ah, édes Atyám! ölelj-meg, kérlek! 's kezére fonta magát, 's fívéhez szorította azt. Az Atyja meg-ölelte ötet, 's megdöbönt. Így midön a' fija gyermeki hűséggel fogta-által, midön édesen enyelgő mosolygásával gyermekefen nézett rá, eggy előre tsütsofodott kö-szirthez tsapta az Atyja, úgy hogy gyenge veleje vérefen tsorgott-le a' kövön, 's *lassú hergélssel repült - ki az ártatlan lélek belölle* **). VÍ-

*) Be édes három szóllás : Zum Vater im Elend; 's kevéssel ez előtt: und weinte zu Gott auf. 'S ismét kevéssel ez-után: Und mit leisem Rächeln entfloh die Seele voll Unschuld.

**) Tzélózás a' Virgilius' versére: *Vitaque cum gemitu fugit indignata sub auror.*

gasztalás nélkül kefereg most felette, 's haló kar-
 ral öleli- által teremeinek hideg tartóját. Fiam,
 Benóni! ah, Benóni Fiam! így szól, 's jajgató
 könnyek omlanak - ki meg - törtt 's meredten hal-
 dokló szeméből. Így fetrengett ő gyötrelmes kín-
 jái alatt, midőn a' Közben - járó a' koporsók köz-
 zé lépett. Jóel, a' másik Fia, el - fordította az
 Atyjától sírátkozó tekintetét, 's meg - látta a' kö-
 zelitő Meszfiást. Ah, édes Atyám! így emelte-
 fel víg tsudálkozásban szavát, Jézus, az a' nagy
 Prophéta a' sírba jö - alá!

Sátán meg - hallá ezt, 's meg - rémülve né-
 zett - ki a' Sír - hely' ajtaján. Így néz az alacsony
 Isten - tagadó homályos bóltozatok alól, midőn a'
 dördülő Egen szörnyü - felleg emelkedik, 's a' bos-
 szú' felhöiben rettenetes habok hembergenek. Sá-
 tán ekkoráig csak meisziről kínzotta Szammát. A'
 leg - távolabb, leg - méljebb fenekeiből az éjjeli
 Sírnek lassú kínokat küldött - elő. Ekkor fel - költ
 ismét; fel - fegyverkezett halál - késértettel, 's
 Szammára rohant. Szamma fel - izökkent, 's ájúlva
 dült - el azonnal. Öszve - rontsolttelke (még alig
 küszködött a' halállal) gyilkos ellenségétől az esz-
 telenségre dühösítve a' kösziklákig rántotta ötet.
 Itt akarta ötet Sátán, isteni szemeid előtt Bírāja a'
 Világnak! a' fityegő szirtokon öszve - rontani. De
 te már ott valál, már mindenható hív szárnyakon
 hordotta el - hagyott teremtedet meg - előző ma-
 lasztod, hogy egészen oda ne légyen. Akkor

el - mérgefedett az ember - gyötrésének lelke, 's meg - döbbsent. Mefsziiről ijesztette őtet a' közelítő Istenség. Ekkor Szammára fordítá Jézus segéllő artzúlatját, 's elevenítő isteni erő, öszve-eggyesülve tekintetével, ment - ki belölle. Akkor esmert az el - hagyott bóldogtalan Szamma Meg - szabadítójára. Halál - lehelletével el - borított sáppadt képébe vízfíza - tért az emberiség, kiáltott 's fel - sírt az Eg felé. Szóllani akart, de el - gyengülve az öröm miatt, dadogni - is alig tudott; indúlatos karral terjedt - ki még - is az Örök felé, 's meg - vígasztaltt szemekkel, örvendetes el - ragadtatásban nézett - le szírtjáról reá. — —

— — — — — — — — — —

A' következő Negyed' darabjai közzé a' *Szemida és Csidli*, 's *Portia és Maria* Epifodáit fogom tenni: 's ha környül - állásim meg - engedéndik, esztendő alatt a' Mesziás öt első énekeit ki - adni szándékozom. Bár tsak azt nyerhetném én meg ezekkel a' példákkal, hogy fordításom iránt a' Publikum' ítéletét, 's a' hozzá - értő Olvasóknak észre - vételeit meg - tudhatnám. Több szem többet lát, 's rá akad arra a' hibára - is, a' mellyet a' munkának neki hevültt, vagy talám a' nehézségeket el - úntt Fordító észre sem vett

vólt magától. Ki-fog tetfzeni a' most ki-adni ígértr első darabból, millyen készséggel fogadom-el a' meg-gyöző javaslást, ha azt meg-nyerni fzerentsém lészén.

K A Z I N C Z Y.

XVIII.

V Á R A T L A N V E N D É G.

VIGSÁGOS JÁTÉK,

H Á R O M F E L - V O N Á S B A N.

Prof. Simay Kristóf által.

A' JÁTÉK ÁLLAPOTTYA.

Némelly gazdag Kereskedőnek (*Lambertnek* nevezem) Pafallai névű fija vala. Ez midőn az Attya külső Országokban foglalatoskodnék, alkalmazottságra kapván, szabad életre adgya magát; prédállya, vesztegeti mindenét; pénzét fetséli, erzfénnyét eggy felől üresíti, más felől pedig adóssággal terheli: és így, egybe-gyült, feslett-er-

költsü Tárfaival, ilyen mire éli Világár. Itt, midőn egykor vígan és édesdeden folynának mindenek, meg-érkezik *Váratlan Vendégül* Pafallainak az Attya, Lambert. Meg-fajdítván hazajövetelét a' házi szolga, el-állya az úttját, és hogy a' Fiját vendégeivel együtt a' reli poharak közt ne találná, ravasz mesterséggel el-rémíti, azt állítván, hogy a' házban szüntelenül kísértetek járnak. Ezt híven el-hízi a' jövevény Öreg, 's azért távozik a' küszöbtől. Azon-közben el-érkezik az Uzorás Zsidó, és Pafallait költsön-adott pénzért hatalmasan farkallya. Itt, tsak nem kiforgattatik már a' szolga' vezetéki szándékiból; de, mint ravasz elme, fel-találván újra magát, el-hiteti az Öreggel, hogy azonn a' költsön-vett pénzen Pafallai új házat vett légyen. Ismét hirelt ádfavainak Lambert, 's mind addig orron hordoztatik, még végre a' szolgának álnokságait nyilván ki tanúllyá. El-tökéli tehát, hogy mind a' fiján, mind a' szolgán méltó boszút állyon. Azonban, Fija' meg-veztegetődött erköltseinek megjobbítására tanátsosbna találván a' meg-kegyemezést a' kemény büntetésnél, meg-botsát néki.

PLAUTUS.

A' beszéllgető Személyek.

Lambert, eggy gazdag Kereskedő.

Pafallai, ennek Fija. *Pafallai*

Máryus, Lambert' szomszédgya.

Köppents,)

Korlát,)

Lodmér,)

Pafallainak baráttyai.

Ravafzi, Pafallainak szolgája.

Mikó, Köppents' Inaffa.

Salamon, Uzsorás Zsidó.

Bertók, Majoros szolga.

Jófa, szóvalan személy.

A' Játék helyheztetik a' Lambert' háza előtt.

ELSŐ FEL-VONÁS.

I. JELENÉS.

Bertók.

Most tapasztalom én, melly nyomorúltt állapot legyen a' szegény szolgák' élete, minekutánna illy nyughatatlan szolgálatra jutottam. Soha sem tudom, mi manó lelte a' Gazdám, mint-ha Török volna a' hátán, úgy fiettet mindent velem. Szüntelen üz, hajt, mint a' Tatár a' szolgáját. Azt akarná, hogy egy szem-pillantásban az egész Világ' dolgát, valamint a' hólyagot fel-fújnám. Sem éjjel, sem nappal nints nyugtom miatta: ezer, meg ezer a' parantsolattya, és mind tsak hamar; eredgy most ide hamar, most amoda hamar; ezt hamar, amazt hamar, mindent tsak hamar. Hogy a' Frantzia hamar el-nem vízi ötet, mind hamarjával együtt. - - El-únta már testem, lelkem azt a' fok hamart hallani! Bár tsak már egyszer azt mondaná hamar: Ne, Bertók! édd-meg hamar ezt a' darab petyenyét, vagy hörpentsd-fel ezt a' kantsó bort hamar. - - Dejszen: de olly furtsa természettel bír, hogy mikor leg-jobb ízüt eszem, akkor üz-el az asztaltól. Mostanában - is, holott alig fogék a' falatozáshoz,

L 5

már-is nagy lélek-fzakadva el-üze a' kenyeres kosártól, — menny hamar, lódúlly hamar a' Városba, hozz nekem pénzt hamar. — — Hogy a' hamar korság meg nem üti a' nyughatatlan emberét. - - Én már nyakra före ide siettem, pedig úgy tudom, hogy hatzontalan járok, mint-ha az orromra vólna írva; mert, ha ezerfzer jövök, sem szólhatok sem az Úr-fival, sem a' szolgájával; mert ezek mind a' ketten eggy pórázon járnak; mindúntalan, mint az Orbán' lelke, tekerégnek. És ha vak szferentsémre öszve akadáhatok is velek, hatzontalan minden igyekezetem. - - Eleget szórom én nékik, hogy adgyanak pénzt hamar; de ök-is ugyan hamar ki-fizetnek ám, hogy azt sem tudom néha, hányadán vagyok. Ök itt-benn éjjel nappal vígadoznak, mí velünk annyit sem gondolnak, mint az eb a' kölykejivel. Azt akarják, hogy mikor ök itt vendégeskednek, mi ott - kinn akkor szalmát rágjunk. Részegek mindég, mint az el-ázott tsapok: kivált - képpen a' Ravafzi, mert az olyan mindég, mint a' Mike' malattza. - - Nem tudom, mitsoda szívvel fogja venni az öreg Úr, ha haza jön, és megtudgya, melly szép életre adta magát a' Fija, mind szolgájával eggyütt. Bizony nem örömet bújnék eggyiknek - is a' bőribe. — Majd még eggyfzer próbát teszek, meg - látom: mire mehetek velek. - - Ezek talán még most - is alusznak. - -

(*Kopogtat*) Ki van ott-benn? héj! - - nyírsá-
tok - ki az ajtót. - - -

II. JELENÉS.

Ravaszi, Bertók.

Ravaszi. (Ott-benn.)

VALLYON! Ki zörgeti az ajtót illy pogány mó-
don? Ki vagy? Mit akarsz? *Bertók.* Én vagyok
Bertók: nyisd - ki hamar az ajtót, mert múlik az
idő, nem késhetem. - - Hallod - e? most mind-
gyárt ki - vetem az ajtót a' farkából! *Ravaszi.*
Ugyan hatalmas paraszt ember vagy te, de még
ma, ha ki - megyek, ki! majd el - lódítlak ám az
ajtóból, hogy nem alkalmatlankodsz itt illy idein
korán. *Bertók.* Ejnye! hogy a' tar - varjak ki-
nem ássák a' szemedet! hát idein korán van ez?
hiszem, már a' kilentzet - is el - verte az óra. *Ra-
vaszi.* Ugy ám az ollyan paraszt kótfi - poroknál,
mint te vagy, de a' Fő - rendeknél, mint mí va-
gyunk, még idein korán vagyon; azért tsak ta-
karodgy az ajtótól, még valamit nem kapsz, mert
még ma - - - ! *Bertók.* Gyere - ki, gyere, fő-
rendről való gaz kutya! meg - etted, meg - ittad már
az Uradnak minden jószágát, Tékozló! - - *Rava-
szi.* Hiszen, rút dolog már ez, a' mit tselekepszik
ez az ember! — Nó, 's mit akarsz hát? - - (*ki-
jön*) vagy te vagy itt jó Kata' harmattya? *Bertók.*

Én bizony, ha nem bánnya Ebsi Uram! . . . *Ravaszí.* Mit alkalmatlankodsz Ortzátlan! nem tudod, hogy itt Urak laknak, és hogy nem illik annyit a' betsületes embereknek nyakokra jární? *Bertók.* Adgyatok hát, a' mi szükséges a' Majorban, ne búsully, nem jövök osztán a' nyakatokra. *Ravaszí.* Mi kell hát, mond-meg rövideden, ha mit akarsz? *Bertók.* Mintha nem tudátok, hogy költség nélkül nem lehetünk: pénzt adgyatok, rövideden ki-tálatom; mert különben mind elvész ott-kinn a' jószág. *Ravaszí.* Mitsodát? pénzt? hó hó, barátom! drága most mí-nálunk a' pénz! azért bizony bár az ökrök mellett maradtál volna: még itt tekeregsz, addig ott-honn fel-szénázhatad volna őket. *Bertók.* Úgy ám bizony, csak volna mivel. — — Ma holnap, ha pénzt nem adtok, csak azt láttyátok, hogy valamennyi marháinknak mint a' padláton függ a' bőre! — — *Ravaszí.* Ne gondolly biz' avval, meg-híznak ott, ne búsully. — — De hogy' juthatott most eszedbe ez a' friss bolondság? hogy te most pénzt kérj tőlünk? nem tudod, hogy az illetén Gvalléroknál szüntelen meg-kívántatik a' pénz? *Bertók.* De tudom, meg-kívántatik a' torkotokra, mert ég mindenkor, mint a' Kur-afszony gégeje; de a' gazdaság' gyarapítására nints pénzétek? *Ravaszí.* Mi gondunk nekünk a' ti gazdaságtokra? ha magatokra váloltátok, legyetek Urai, nekünk semmi közünk ahhoz. *Bertók.* Mitsoda?

femmi közöttök ahhoz? hát nem bírta el-mentekor az Ur-fira az Öreg Úr, hogy gondunkat vitéllye ott-kinn? *Ravaszí.* Isméred Bertók, a' Salamon Zsidót? *Bertók.* Metszek vele, ha ismérem-is? *Ravaszí.* Látd-e, ennek mi egy ferreg pénzél vagyunk adósok, 's azért minden nap' a' nyakunkra jár; de még sem adunk áni tsak egy fa-kohá-is néki. — — Elégedy-meg te-is ezzel, barátom! nints most annyi heverő pézünk, hogy tíreátok vesztegefsük. *Bertók.* Hát mire vesztegeritek? *Ravaszí.* Mire? rálám, bíz' azt akarod, hogy számot adgyak rólla? *Bertók.* Örömet hallanám; tudom, elég lesz a' rováson. *Ravaszí.* Azt-is meg-tselekszem, ha szinte kedved tartya, és tsak a' közelebb tett költségünknek a' lajstromát veszem-elő. (Elő-húz egy hoszfű papirost, 's olvassa.) A' múlt holnapnak első napján holmi apróbb költségen kívül egy öltözet módi ruháért fizetett az Úrfiam nyoltzvan-két forintot, és harmintz-öt krajtzárt. Ismét: azon öltözetnek áldomására egy friss ebédet adott, melly részen tizen-öt forintot, ötven-két krajtzárt, mind öfzveséggel: öt megkettő, az hét, meg egy az nyóltz, egy megnyóltz az kilentz, — — Summa: kilentzvennyóltz forint, és egynehány krajtzár. — — De ez még nem fok. — — *Bertók.* Ha, ha, ha! nem fok? el-viheti a' patvar, ha még több-is van hátra! tsak azért tudgyatok elegendő-képpen meg-

felelni. *Ravaszí.* Az hallod - e', nem a' te gondod, ha arra kél a' dolog, ketten vagyunk, meg-bizonyíthattuk. *Bertók.* Meg ám, tsak legyen, a' ki el-hidgye. — — De halljuk odább. *Ravaszí.* Ismét: nyóltzadikban az Úr-fiam, el-kotzkázott hufzon-két aranyat, 's ezt pedig tsak fél-óra alatt. *Bertók.* Bizony, jól tud játszani. *Ravaszí.* Ismét: Tizen-harmadikban két hordó fínom Tokaji bort vettünk, mellyet már szép ének-szóval meg-is ittunk, — — proficiat nékünk! — — Nem de derék Gavallér gyermekek vagyunk mí? *Bertók.* Azok ugyan, tsak torkotokra ne forrjon. *Ravaszí.* Ismét: Hol egykor, hol máskor az Úr-fiam' engedelmeből el-költöttem a' Kávés-házban három körmötzi aranyat. *Bertók.* Tudom, hogy eről-is számat adhatíz az Öreg Urnak? *Ravaszí.* Olyan ember' fiának nézz, hogy hat renden-is meg-felelek érte. *Bertók.* Bízík magához, mint bak a' szarvához; de nem tom, mi sül belölle. — Van-e még több hátra? *Ravaszí.* (*szuszogva olvasva*) Ismét: Harmintzadikban az Úr-fiam vett egy vastag nád-páltzát, mellyel haza-jövetelében az Ura Attyát meg-ajándíkozza, hogy a' kik itten fokat alkalmatlankodnak, jól meg-nádolhasssa vele, és talám, te lésfefíz az első Bertók! *Bertók.* Mitsoda nagy bofzúság ez nékem? — — Köszönd, hogy a' magam' fzetettyén nem vagyok, mert más lajstromot olvasnék én majd néked. *Ravaszí.* Ejnye eben-zabáltt ló' fattya te!

még így merész nekem beszélni? takarodgy ezen-
től, mert, ha egy husángot kapok, majd az
ökrök mellé lóditlak most tanúlni. *Bertók.* De-
rék ember ő kegyelme! *Ravaszí.* Takarodgy in-
nét, bakot nyúztál, büdös vagy! — — *Bertók.*
Be jó - szagú vagy, rozsmaring - szál! — —

III. JELENÉS.

Salamon Zsidó, és a' Voltak.

Salamon (magában.)

MÁR nekemek tsak nem szakik az én lápom,
annyit mek - járóm én, mék sem mek - kapóm én
asz én pénstet. *Ravaszí.* Ugyan jólkor jön ez - is,
mint Balás Pap a' Vetsernyére. *Salamon.* Tsak bár
én asz asz Ür vele maga mek - szólhatném, mert
asz a' Rabaszí asz a' nagy Selma! — — én nem
akaróm én vele sem mek - tsinálök. *Bertók.* Is-
mér az téged', Ravaszí, a' mint veszem észre.
Ravaszí. Hogy a' Lutzifer el - nem viszi a' szajha
Zsidóját! mit keres ez - itt mindég? — — No te
Ördögök' Árendássa! itt vagy megínt? mit akarsz?
Salamon. Iáj! már most látóm én Khemet. Hát
nem szapat nekememek - kérni, mit akaróm én itt?
hol a' szenyim phénstemet? *Ravaszí.* Phénstemet,
phénstemet, tsak pénz kellene ennek mindég. —
Hányszor mondám már, hogy ne alkalmatlan-
kodgy itt annyit? a' pénzed sem ér annyit, a' men-

nyi bajt szerzefz érte. *Salamon.* Hallöd-e? az én öt-fzáz német tallér nem talál afz ember afz ützába. Nem bolontság afzt édes hallöd-e e' most időbe. *Ravaszzi.* Mind jól van a' Salamon mind, tsak várj egygy kevés ideig: három, négy nap nem mind a' Világ. *Salamon.* Áj-ja! de hodj, ösmérm én már afz a' kéd valahán napot. — — De biz' Isten engem', ha mek nem adik afz én phénfzet, el-menem én a' Biró elejbet afzér a' phanafzér! *Ravaszzi.* Ne haragudgy Salamon, — Látd-e, ez-is a' mi emberünk, ennek-is pénz kellene, ki gyöz beneteket annyi pénzes máléval? *Salamon.* Tüdöm én már tsak mek-tsalik te afz a' kéd Ürakat; afzért mek-nem akarfz nékem afz afz Ür fizetik afz én phénfzemet.

IV. JELENÉS.

*Pafallai, Ravaszzi, Bertók, Salamon
Zsidó.*

Pafallai.

MITSODA lárma ez itt az ajtó előtt? talám, azt gondollyátok, hogy itt bordély ház vagyon? *Bertók.* Gondold, mindeggy. (*Magában ezt*) *Pafallai.* Mit keresnek ezek itten? *Salamon.* Már tüdgya tsak afz Ür, hodj mit akaröm én itt? már etty új pár tzipóst el-fzakatöm én, mék fem mekjött nékem a' kezembet afz én phénfzemet. *Pa-*

fallai. Ne búsully azonn szegény Salamon, nem mind a' Világ egy pár tzipellő. — — Hát ez mit akar itt? *Ravaszí.* A' majorbéli Tselédünk ez, Uram! soha nem hiszem, hogy öszve nem alkudtak volna; mind eggyferre tódultak ide a' nyakunkra. *Pasallai.* Hozz egy ital bort a' Salamonnak Ravaszí, tudom, hogy szomjúhozik szegény. *Salamon.* Khöszönöm e' jó akarat afz Ürnek, khöszönöm. Nem jöttem én afzér tsak inni. *Pasallai.* Mi kell hát, ha inni nem akarsz? *Salamon.* Tüdja afz Ür, hodj öt-száz Thallér néki adós, afzért tsak mek jöttem én ide. *Bertók.* Én pedig hírt jöttem mondani, hogy ott kinn mindenünk el-vész a' majorban, ha tsak utánna nem lát az Ifjú Ür. Már sem magunknak, tem a' marhánknak nints eledele, tsak nem ki-dölnek éhen az útból. *Pasallai.* Tsak az a' panaszod? azért bár ide se fáradtál volna. *Bertók.* Hát nem elég ez eggyferre? *Ravaszí.* Hordgyátok - el innét magatokat; mit ortzátlankodtok itt annyit? mint-ha bizony tsak az volna a' mi dolgunk, hogy a' ti hitván panasztokat hallgafsuk? *Bertók.* Lássa az Ür; ha mindenünk el-vész ott-kinn, én nem adózom. *Pasallai.* Ne törödgy azonn szegény Bertók; az illyetén tsekélységet nem kell mindgyárt szívünkre venni. Légy inkább víg kedvvel, a' víg, és frís elme fele költsége az embernek. — — Eggy jó víg nótát, *Ravaszí.* *Ravaszí.* Akár hufzon-negyed egy végben. — — Hallyad ezt Bertók:

M

Entze, Bentze, medentze,
 Kis kementze, Velentze,
 Ne búsúlyál femmit, Vintze;
 Teli van az itfze, pintze.

Nem szcretcm a' borsót,
 A' sót, kapát, koporsót;
 Jobb, ha teli pintes korsót
 Forgathatom, mint az Orsót.

Ha bú éri Apádat,
 Apád utánn Anyádat,
 Üssed-öszve két bokádat,
 'S vígan légy, mint én, hopp! látod.

Hát nem szép nóta ez? *Bertók.* Szép ugyan,
 tsak a' kár, hogy karika nints a' végén. *Pasallai.*
 Látd-e Bertók! így éllyük ám mí napjainkat! —
 Hát nem jobb ez ezer gondnál? *Bertók.* Jobb
 ám, a' kinek jobb, de nem nékem, Uram! mert
 ha úgy leszfz, mint eddig vólt, kéntelen vagyok
 a' szolgálattól-is el-állani. *Pasallai.* Mi végre
 mondhatod ezt Bertók? *Bertók.* Tsak nem meg-
 epedek már keferüségemben. *Ravaszi.* (*Énekel-*
ve kezdí) O! nagy keferüségemben — — jusson
 az eszedben — — (*Mondva*) hogy miképp' kel-
 eség alkalmatlankodnod a' betsületes embere-
 ken. — — Ne! — — tudom, ezt kerested ré-
 gen. (*Meg-öklözi*) *Salamon.* Vaj mér! vaj
 mér! (*El-szalad.*) *Bertók.* Ravaszi te! ennek
 ugyan meg-adod az árrát, ne búsúly, tsak jöj.

jön haza az Öreg Úr. (*El-szalad*) *Ravaszí*. Még-is több kell? majd el lóditlak innét — — Hát az az Ördög-ütő Fábián hová lett? — — Köszönd Zsidó, hogy el-lódultál, mert néked-is jutott volna az ököl-májból.

V. JELENÉS.

Pasallai, Ravaszí.

Pasallai.

Mí tsak vígan éllük ám napjainkat, *Ravaszí*! de eb vólt a' híre, nem tudom, mint leszsz majd dolgunk, ha meg-jön az Atyám. *Ravaszí*. Mint leszsz, mint leszsz; Ugyan ez-is beszéd ám! mint leszsz? ha meg-jön, itt-honn leszsz, 's vége az egész historiának. *Pasallai*. Itt-honn leszsz ám, való; de, ha meg-tudgya, hogy annyi fok adós-ságba keveredtünk, és mindenünket el prédál-tuk, mit gondolsz? *Ravaszí*. Nem gondolok biz' én semmit-is; mert énnékem most másutt jár az eszem. *Pasallai*. De gondolok én, ha te nem gondolsz; mert, ha eizembe tüntetem, melly jámbortalan életre vetemedtem, tsak nem minden tagjaim borzadnak félelmemben. Ime: valamere fordítom szemeimet, mindenütt újjal mutatnak reám, mint valamelly roszalkodóra, és ez öldökli leg-inkább szívemet. *Ravaszí*. Jaj! hát ezen búsúl az Úr? hiszen én felőlem roszszabb hírt pen-

getnek, de azért még sem ütöm ám falba a' feje-
met. *Pasallai.* Meg-nem foghatom elmém-mel,
miképp' változhatik-meg az ember illy rövid idő
alatt. *Ravaszzi.* Haggyon békét az Úr-fi e' gon-
dolom eszmélkedéseknek; mert ezentől a' fa-kép-
nél hagyom az Úr-fit. — — Mit használnak ezek
most nekünk? *Pasallai.* Meg-vallom, nem foka-t
használnak; de mit gondolsz mind-azon-által?
— — *Ravaszzi.* Mit gondolok? azt gondolom,
hogy jobb volna, a' kávé-s-házba mennénk eggy
két vojta-játékra, hogy sem mint itt haszontalan
beszéddel töltjük az időt. *Pasallai.* Te néked csak
a' Kávé-s-ház van mindenkor az eszedben, de
meg-nem gondolod, hogy az Aryám ma holnap
haza jön, és ha számot nem adhatunk néki,
mind a' ketten ebül járunk. *Ravaszzi.* Ugyan,
hogy' érkezhetik az Úr-fi az illetén gondolatok-
ra? előbb maga mutatott jó kedvet, most pedig
önképpen szomorúságra adgya magát. Nem illik,
Úr-fi! hogy ezekkel fonnyaszfa feje' velejét.
Pasallai. De még - is nagyon félek — — —
Ravaszzi. Pfúj! nem szégyenli magát az Úr, illy
Gavallér létére csak árnyékát - is mutatni a' féle-
lemnek? jó kedvvel legyen az Úr! ne félljen
semmit, itt vagyok én; ha valamire kél a' dolog,
a' hátom - is készen van. (*Énekel.*)

Nem adnám fok kintsért jó természetemet;
Mert ha vizet látok, bé-hunyom szememet
Ha pedig bort látok, nem csak az ingemet,
Hanem, ha lehetne, el-adnám bőrömet.

Pasallai. Te mindent csak enyelgésfel akarsz véghez vinni; de ezzel mí meg-nem orvofollyuk ám hibáinkat. *Ravaszzi.* Mitsoda? de a' patikába fem megyek, még-is helyre hozok mindeneket, mert, ha én meg-köszörülöm az eizemet, eggy álló helyemben ezerszer-is el-ámítom az Attya Urát. *Pasallai.* O! bár tehetségedben állana, hogy helyre állíthatnánk mindeneket; mert, meg-val-lom, félek az Atyám' haragjától. *Ravaszzi.* Ne féllyen eb-ellette Országán! hiszen, nem esz-meg bennönket, ha haza jön-is. Bizza reám a' dolgot, ha akarja az Úr-fi; ezer módot-is talállok benne, hogy csak szemünkre fe vethessen valamit az Öreg. *Pasallai.* Jól biztatod magad' Ravaszzi, csak benne ne törjön a' bitsakod. — — De íme! itt látom szerelmes Barátomat. *Ravaszzi.* Éppen helyesen érkezik. — — Vége leszsz most mindgyart a' félelemnek.

VI. JELENÉS.

Köppents, Mikó, és a' Vólttak.

Köppents. (Ittason.)

FÉLRE az útból, félre három négy felé, mert ezentől öízve-gázollak beneteket. *Pasallai.* Lassabban, Barátom! mi-is itt vagyunk ám! *Köppents.* Vagy, te vagy itt, édes régi szerelmes szép Ötsém, Pasallai? *Pasallai.* Be régen nem lát-

talak, Köppents kedves Barátom! hogy' vagy, mint vagy még? *Köppents.* Valamint látfz, ni: örömmel, 's víg kedvvel! *Pasallai.* Örülök víg örömdön. De honnan érkezett ez a' jó kedvetskéd? látom jól fel-öntöttél a' garatra. *Köppents.* Ne tsudáld, Barátom! a' Kávés-házban valék egynehányad magammal. *Ravaszzi.* Talám, a' kávéról rézgedett-meg az Ur? *Köppents.* Attól az Apád' feje. — — *Pasallai,* Pajtás! — — *Pasallai.* Szolgálatodra vagyok. *Köppents.* A' Kávés-házban valánk, ott bizony, — — biz' ott mí, a' Kávés-házban. — — *Pasallai.* Mit tsináltatok ott, hogy illy jó kedved támadott? *Köppents.* Ott a' kávé-főzőnek egynehány butéliára vólt szüksége, azokat üresítgettük - ki. — Úgy van - e, Mikó! a' mint mondom? *Mikó.* De úgy van, Uram! láttam, hogy üresítgették ott-benn. *Köppents.* Látd - e, *Pasallai,* innét érkezett ezen jó kedvem. Ej! gyere velem, Pajtás! ugyan jó helyre vezetlek. *Pasallai.* Maradgy inkább itt nálam, egy frís jó ebédet készíttettem. *Köppents.* Lesznek-e hát Musikusaid? mert ugyan víszketnek ám a' lábaim. *Pasallai.* Azok is lesznek, tsak maradgy nálam. *Köppents.* Ha jó szívvel látfz. — — *Pasallai.* Tsak az Isten tudgya, melly szivefen látlak, Barátom Köppents. — — *Ravaszzi!* *Ravaszzi.* Hallom, Uram! *Pasallai.* Eredgy sietséggel, 's mond - meg a' szakátsnak, hogy kedves Vendégem érkezett. *Ravaszzi.*

Hogy jó ebédet készítsen? — — meg-mondom. (*El-mégyen.*) *Pafallai*. Mennyünk - bé mí-is, ha úgy tetszik, múlásuk valamivel magunkat, még az ebéd' ideje el-érkezik. *Köppents*. Te Mikó! hallod-e? *Mikó*. Hallom, Uram! hallom. *Köppents*. Te most haza mehetsz, ha az Atyám fog-kérdezni, azt mondhatod, hogy — — — Hiszem, tudod már a' többit. *Mikó*. Tudom, Uram! tudom! *Köppents*. Mennyünk Pafallai. — — (*El-mennek.*)

VII. JELENÉS.

M i k ó. (Egyedül.)

*H*iszem, tudod már a' többit! Ha, ha, ha! valóban rendes dolog! — — mint-ha biz' én nékem merő patika volna az ezem, hogy a' többit is tudhatnám. De mit teszek vele? ha csak kárát nem akarom vallani a' hátomnak, azt-is kell tudnom. Már most, ha az Attya fogja kérdezni, hogy hol hagytam a' Fiját? vagy akarom, vagy nem, hazudnom kell mellette, hogy valami jó, s' betsületes helyen van; mert különben mind magamat, mind ötet veszélybe keverem. Szegény Öreg! azt gondolja: tudgya minő jámbor életet vífel a' Fija; pedig, ha meg-tekénti az ember, szint' úgy litseg lotsog benne a' jámbortalanság. Köppentsnek hijják ötet, de ugyan tud-is ám köppenteni; mert ha meg-ragadgya-meg! szinte

sír a' kezében a' korsó. Akár a' Gődény' toroka, akár az övé, mind egygy! De nem törödném én ezzel, tsak meg - ne tudná az Öreg Ur hol — létemet, mert ugyan meg - adnám majd az árrát. (El-mégyen.)

VIII. JELENÉS.

Ravaszzi, Korlát, Lodmér.

Ravaszzi.

Jó módgyával készül a' dolog! a' szakáts - is, látom, gyorsan forgolódik a' konyha körül, tsak Musikufsaink vólnának bár, de érte leszek, hogy azokat - is szerezhessek. Itt nem meszfsze tudok egyyet negyed mágával; ha ott - hon érhetném őket — — (Induló félben) *Korlát.* Éppen szerecentsénkre talállyuk itt Ravaszzit. — — Meg - áll egy szóra, hová indúltál illy nagy sietséggel? *Ravaszzi.* Tsak ide nem meszfsze. — — 'S mi jót akarnak az Urak? *Korlát.* Itt - honn van - e az Urad, Pafallai? *Ravaszzi.* Ott - benn múlatozik, ha mi jót akarnak vele az Urak. *Lodmér.* Tegnap kére benünket, hogy máрма velle ebédelnénk, 's vigadnánk egyyetenben. *Ravaszzi.* (magában) Ugyan reá akadt a' zsák a' foltyaira. (fenn - szóval) 'S hol szóllottak vele az Urak? *Lodmér.* Tegnap, hogy a' külső kertekbe akaránk menni, reánk kiálta az úton, hogy aláznánk - meg magunkat hoz-

zá: mí ajánlottuk szolgálattunkat, 's ím' meg-je-
 lentünk. *Ravaszí.* Fog örvendezni az Uram, tsak
 refsék bé-menni: víg kedvében talállyák az Urak.
 — — Én - nékem eggy kis foglalatofságom van,
 siettek. — — (*El-mégyen*) *Korlát.* El-mehetíz
 bátran. — — Valóban reá talált a' szolgára ez a'
 Pafallai. Hogy - ha hét Vármegyét öszve járna az
 ember, sem találhatna alkalmasabra; úgy tud min-
 den alkalmatofsággal élni, mint - ha egyedül tsak
 arra született volna. *Lodmér.* Úgy van, de tar-
 tok mind - azon - által ravaszúságitól, mert az illye-
 tén ifjú Urak' szolgáji meg - tndgyák ám néha tsó-
 válni a' róka - farkat, hogy Urok előtt nevetséget
 indíthassanak. *Korlát.* Nem gondolnám, hogy
 Pafallai olly szabad porázra eresztené szolgáját.
Lodmér. Nem hiszek én a' Ravaszinak, mert ma-
 gával hordozza á' nevét. *Korlát.* Ébrent észszel
 járjunk tehát, ha tsalódni nem akarunk. — —
 Mennyünk, lássuk, mint múlatya magát Pafal-
 lai. (*Bé - mernek.*)

*A' második Fel-vonás a' IIIdik Negyedben fog-
 következni.*

XIX.

SZIGVART

KLASTROMI TÖRTENETE.

Fordította Németből Magyarra

BARTZAFALVI SZABÓ DÁVID
ÁLTAL.

Nyomtatódott Pofonyban Fűskúti Landerer Mihály költségével és betűivel 1787.

— — — Két Darabban. Az első áll 627. a' második 720. oldalakból.

NEM mérséklette még az nagyobb Remekekhez magát, a' kit kevélysége annyira ragad, hogy másoknak gyengeségeken katzagásra fakadjon; 's nem érdemel meg-szánást, ha azok által, a' kiket akár negédségből, akár éretlen pajkosságból meg-bántott; öszve-marattatik. Ez a' gondolat kezde engemet akkor rettegtetni, midőn Museumunk' első darábját a' fajtó alá készítvén, el-tökéllettem volt magamban, hogy egyéb munkáimhoz egy Recenziót-is tégyek: de igyekeztem' ártatlanságának tellyes érzése annyira néki bátorított, hogy nem gondolván a' külömben könnyen támadható kedvetlenségekkel, a' Robinzon

fordítása felől ítéletemet egész szabadsággal mérféltetem ki - mondani. Miként vette azt annak Fordítója nem tudom ; nekem az elég , hogy szívem' bizonyosságát el - nyerhettem az eránt ; hogy valamint javallásaim minden hízeltkedéstől menttek valának , olyan menttek vólttak minden személyes idegenségtől , büszkeségtől 's más nemtelen indúlatoktól Gántsolásaim - is. Azt sints okom meg - bánni , hogy egy 's két jegyzéseim élesek vóltak , mert a' Recensió természeti azt , más Nemzeteknek példájok szerint - is , meg - kívánja. Soha sem érzi méljebben az Olvasó az elő - adni kívántt tárgynak igazságát , mint midön azt , a' mi hibás , és rút , nevertséges színekkel látja lefestve *Ridiculum aeri fortius , & melius fecat.*

(HORAT.)

De a' mellett szemem előtt leszs mindenkor , hogy az írás' fogyatkozásaival együtt az Író személye nevertségesse ne tétettség ; mellyről úgy tartom eléggé bátorságossá téssen az mindeneket , hogy Recensióim soha sem fognak nevem nélkül meg - jelenni. Ki téfzi - fel tehát felöllem , hogy személyemet a' Meg - sértettnek meg - támadásúll ki - tenni , és nyúgodalmamat fel - háborítatni akar - nám ? Mindazáltal meg - lehet az még - is hogy ítéletemet némelylek kedvetlenül fogadják , 's egye - nevségemet balúll véfzik : melly esetre ígérem azt , hogy ha az ellenkező igazságról meg - győzette-

rem, meg-tévedésemet vissza-vonni kész leszek; sőt kész leszek a' hozzám küldendő mentséget, ha bár éles lefz-is, tsak epe nélkül légyen, Társaimnak meg-eggyezéseket erre meg-nyervén, Museumunkba bé-iktatni, hogy így a' Meg-sértett' Neve elég-tételt kaphasson.

Egyéb eránt az én meg-jegyzéseim nem lesznek Dictatori Sententiák, hanem tsak önnön ítéleteim, mellyeket néha Társaimnak egyet-értések nélkül adok-elő, és így a' mellyekért Ezek, még azon esetre-is; ha talám valakit meg-bántanék, tökéletesen vádolhatatlanok lesznek. Azon bizodalom alatt tehát hogy Olvasóink ezeket a' kikötött értelemben fogják venni, hozzá fogok a' fellyebb már ki-mutatott Román' recenseálásához, a' következő sorokat vévén-fel Mot-tóul:

Vir bonus & prudens versus reprehendet inertes,
 Culpabit duros, incomtis adlinet atrum
 Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
 Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
 Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
 Fiet Aristarchus.

HORAT. EPIST. AD PISONES.

* * *

HA kedvetlenek voltak Olvasóink előtt azok a' paraszt szóllások, a' mellyeket a' Museum' első

Negyedének 50dik oldalán meg-jegyzettiink, úgy ezt a' Német Nyelven édes sírásra fákaftó írást boffzankodás — fel-hevültt boffzankodás nélkül nem fogják olvashatni. De az nem tarthat fokáig; az mint-eggy gondofan őszve-fzedett fok burlesque mondások, oxymoronok, Meteoronok, nonsensufok — bóldog Egek! bár ne esmerné ezeket a' kölföldi nevezeteket soha-is Nyélvünk! — félben-fzakafzthatatlan nevetéfsé fogják azt változtatni. Nem szükség hogy azokat keresssem, onnan írom-ki forait, a' hol a' Könyv' első darabja kezeim közt ki-nyílik. A' 601. öld. Krónhelm Siegwártot eggy levélben tudósítja oskolatársai felől: „Itten a' Tanulók' társasága tsupa „tsömör, *alá-való*, *tsak olyan alufzékony*, *tyuk* „*ültető*, mindenütt tsak. deákúl, de felette *giz* „*gazúl*, 's nyomorúlttúl beszélnék, *vagy beszél* „*nének hogy már.*“ — A' Tanulók' társaságát az azt meg-úntt Krónhelm' személlében *tsömörnek*, *alá-valónak* mondani mind inkább lehetett: de az *alufzékony* és *tyúk-ültető* személyre illik tsak, nem pedig arra, a' mire itt vonattatott. Ezen-felül hafzontalanúl hordattatnak itt elő a' fok fynonimumok; elég lett volna mondani: *Az itt tanuló Ifjak' társasága igen únalmas; alig esméri eggyike a' másikat olly ritkán vannak eggyütt; 's deákúl beszélnek mindég, de nyomorúlttúl. A' „vagy beszélnének hogy már,* igen alacsony, ízetlen mondás. — — A' 614. öld. Siegwart eggy

ötet titkon szerető Lyánkával a' ki-virított alma-
fák alatt ül, 's a' fülemile meg-szóllal. Be ked-
ves scena! de láfsuk mint festi azt. „Az Ifjak
„egyszerre *tsak* el-hallgatának, (*mit akar itt*
„*az a' TSAK*) figyelmezőnek arra, 's gyakran
„el álmétkodással tekingetének egymásra, (*ar-*
„*ra egymásra*) és mo'olyogva integetének egy-
„másnak, (*egymásra, egymásnak*) midőn az
„énekelő madárka egyszeribe amúgy frissen a' gyö-
„nyörűen fel-felé gráditsozó hangokon a' leg-
„felsőbb fogásra fel-tziritzinzereze (*ezt ugyan*
„*nem mondhatni a' fülemile tsattogó éneke felől*)
„'s onnan megint lassan lassan amúgy menedéke-
„sen szomorú szabású dallábokon szintén az alsó
„C--ig le-ereszkedett.“ — Be fáj a' fül a'
fok monotonia miatt: hallgatának, figyelmező-
nek, tekingetének integetének — — arra, egy-
másra — — egymásra, egymásnak; — — — és
mitsoda parafzt szóllások: egyszeribe — amúgy
frissen — lassan-lassan amúgy menedékesen. — —
's millyen erőltetett meffzinnen hordott ejtések:
fel-felé gráditsozó hangok — — az alsó C--ig---
— — Az 528. öld. „elevenebb zölddel mörikál-
„ja magát a' pázsit; és másutt: érzékenységeket
„pe'zdergető reggel.“ — — — A' második Da-
rabban a' 165. öld. „Marianne egy tirili (*tril-*
„*la*) mellett öly nagyon ásitó 's egybe el-nyel-
„hetném formálag áhítózó szívet tolmátsoló tekin-
„tettel“ nézett kedves Siegwartjára. A' szere-

lemmel meg-töltt tekintetet *egybe el-nyelhetném formálag ahítózó tekintetnek* nevezni! — — —

A' 77. oldalon Mariannét festi. „Most látá Siegwart az ő egészen tűz és nemes kevélység élesztette *nagyotskább szabású gesztenye barnás szemeit*, (más ezt nagy fekete szemnek nevezi) az ő szép *ki-szappanozott* feje nyakára kígyó formára apródad *tekeregdegéléssel* le-ágazó ér-nyúlvány.” Hát az mitsoda ki-mondhatatlan hűszó-hét *é-vel*? — — — Így mengyen ez mindenütt: de versei még tzifrábbak. — A' 224. öld.

„Imé, már te, övé vagy; tied, ő; 's te; ő,
„Vagytok csak *Te*, vagy: ő; tsupa egygy *Teő*.”

Ki érti ezt? — — A' 343dik öld. Siegwart indúlatos alcaicufokba önti-ki a' Német Románban el-tépett szerelmének keserveit; azok így folynak a' fordításban:

Völgy vala; mélységét le-nem írhatom: önnön az
Éj vólt

„Benne lakos: *sűrűn szótt gőz bakatsinba tselédi*
„A' ködök, — Irtózom most-is! — *mi balál kulimáztá*
„'S körtön állt képpel *ki ki okumlálva zugolyról*
„Zugra feketlének: *nagy hólt Országbeli hallgafs*
„Tsitt! *meg sem mottzanj, ült minden odúba gödörke.*

és valamivel tovább:

„Egyfzer csak ketté válnak *búm' fellegi*, nyílás
„Köztök esik, 's immár a' *hegy' tetejére ki-láték,*

„A' ki - derültt Égnek tzika - mátkát játszi Leányi

„A' Nap sugárok, mind talpig tiszta batizban

„El - lepték vala már a' begy' jeje' búbja domeját..

„ — — Intett. Egybe tserén, bokron, árkon, kövek;
ormán

„'S tuskók' elén, elé - bukdosva, tsetelve, botolva,

„Hátra se nézv' egyenest, Fel az óldalon; Óldalom', orroms

„Horpaszom és meljem' ki - ki - düljedezési között, Fel!

„Tá! fel! előre! Fel a' mélységből! — — — — —

Lehet é az elme nagyobb részegségben, hogy Belsőnyeivel szóljak, mint ezeknek a' verseknek írások alatt vólt? 's hihette é azt a' Fordító, hogy Olvasói között találtathatik tsak egy - is, a' ki ezeket az agyrtai nevettséges szökdétseléseket szépeknek fogná állítani. Meg - fojtom bosszankodásomat, 's nem szóllok többé a' ki - mutatott fogyatkozások felől, tsak hogy még elébb azoknak, a' kiket talám valaha a' gonofz lélek azoknak követésére kísérteni fogna, ezt sugom Horatiusból fülekbe:

Virtus est Vitium fugere, & sapientia
prima

Stultitia caruisse.

TEKINTSÜK már Sz - - t más oldalról - is, Érzette ő hogy Nyelvünk még fok szónak híjjával vagyon, 's különössége (melly talám minden Literatori fogyatkozásainak - is egyetlen forrása) új szóknak

szóknak faragására vetemítette, mellyekkel Siegwart, szintén úgy, mint midőn 1786ban a' Hírmondó leveleinek folytatására állott, egynehány rendbeli újság - levelei - is teli voltak. — — —

En a' szó - szerzést átaljában tilalmasnak nem állítom: de azt kívánnám - meg: 1.) *hogy az újonnan talált szó, azt, a' mit jelenteni akar, alkalmasint ki-nyomja.* SZABÓ Tárfunk az el-vesztett Paraditsomban a' monstrumot *szörnyeteknek* nevezi, 's nem érti - é az Olvasó első tekintettel hogy az monstrumot teszen? Még ez - előtt kevés - sel esmeretlen volt a' *Viszhang*, 's ki nem érzi hogy a' *Viszhang* nem egyéb az *Ecchónál*? — 2.) *hogy bizonyos gyökértőljöjjön.* — 3.) *hogy Magyar hangzású legyen, és a' Nyelvnek analgiájához alkalmaztassék.* — 4.) *hogy az ilyenek féltéken és igen ritkán hordattassanak elő.* Audacia sumpta pudenter! — Ide tartozik már az, hogy az olyan dólgozat, a' mellyek Magyar nevezeteket szorosan nem kívánnak, meg - szokott nevezetek alatt hagyjuk - meg. — Tsak nevettséget indított azzal a' Fordító midőn a' Menuettet *Aprósdinak*, a' Concertet *Muzsikadalomnak*, az Ecclogát *Galagának*, az Orthogaphiat *Írásnágnak*, az Ethicát *Erköltseleleménynek* nevezte. Külömben ez a' tselekedete a' Fordítónak sokkal szenyvedhetőbb lett volna, ha nem mulattságra írott, hanem valamelly Philosophiai munkában élt volna velek. Teli vannak ilyenekkel a' R Á T Z Orvosi

munkái; teli a' Kánonok MÓLNÁR Phyfikája, 's a' DUGONITS Algebrája, és Geometriája, 's még - is ezekben nem fok helyt botránkozik - meg a' leg - kényefebb fül - is: de Románt fordítani, 's a' gyönyörűségre szolgáló dolgokat - is idétlen nevekkel motskolni - el, meg - engedhetetlen vakmerőség. A' Német - is tudna az Univerfitásból *Allgemeinigkeitot*, a' Concertből *Musizirunghheitot* tsinálni: de meg - marad a' szokásban lévő technicus terminus mellett, 's nem alacsonyítja - meg az ideákat otromba el - nevezések által.

Sz --- ezekkel a' szókkal leg - elébb a' Hírmoddó' újság - leveleiben kezdett élni, vagy azért hogy láthassa, miképpen fogadtatnak - el a' Haza által, vagy talám azért, mert már akkor némelyeknek javallása el - szédítette vólt: de kedvetlenséget tapasztalván minden felől, azonnal el - állott töllök, és soha többé vélek azután nem élt. Sőt, a' már akkor csak nem félig le - nyomtatott Siegwart exemplárjait - is mind tüzre vetette vólna, ha azokat meg - vehette vólna a' Nyomtatótól. Ez a' szándéka néki, és az a' jó szívűsége, a' mellyel másoknak ellenkezései miatt különöségeitől örökre el - állott, betsülést 's botsánatot érdemel; ha bár ez a' fordítása a' leg - szerentsétlenebb igyekezetek közzé számláltathatik - is. Valami esze - veszett még inkább dúlt - fült vólna, 's újjabb monstroomokkal töltötte vólna meg Nyomtatójának bóltjait.

Egyéb eránt Sz---tól nem lehet meg-
gadni hogy a' Természet néki könnyüséget, és
találmányos elmét adott. Ne tsapott volna ne-
vettségességre, igyekezett volna *buffa* mondá-
sait Philisophiai tárgyakra ruházni, nem fokára
nékünk - is lett volna egy az egész Hazát philo-
sophiai katzagásra ragadó travestáltt Aeneisünk-

K A Z I N C Z Y.

N 2

Allegretto

Leánka! ú tat sze rel memmeki

nyiss már egyszer szi ved be!

ad gy helyt, Kérlek, Kéré

fem neki fogadgy sze re te ted be.

fo gadgy sze re te ted be Im! e

Sziv hozzád hiv hoz

Zad hiv

The image shows a musical score for a song in Hungarian. It consists of three systems of music. Each system has a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment line (bass clef). The lyrics are written below the vocal line. The first system has the lyrics 'fem neki fogadgy sze re te ted be.' The second system has 'fo gadgy sze re te ted be Im! e'. The third system has 'Sziv hozzád hiv hoz' and 'Zad hiv'. The piano accompaniment features a steady bass line and chords that support the melody. The score is enclosed in a rectangular frame.

XX.

THIRZIS ÉS KLOÉ

Thirzis.

LYANKA! útat szerelmemnek
 Nyífs már egyszer szívedbe;
 Adgy helyt, kérlek, kéresemnek,
 (Fogadgy szeretetedbe)
 Im'! e' szív
 Hozzád hív.

Kloé.

Nem, Barátom! meg - nem hajlok
 Hirtelen kérésedre.
 Nem lobbannak bölts. Leányok
 (Szapora szerelmekre)
 Heveség,
 Nem hívség,

Thirzis.

Ne tsudáld, ha illy kérésem,
 Vagy szerelmem szapora;
 Tudod, hogy a' tűz febesen
 (Tsak a' jó fát lobbantya *)

*) A' forok' végezeteinek egygyenlősége nem kívántatik - meg az éneken olly szorossan, mint más valamely versben. Az éneklés, és muzsika ki - pótollya annak nemlétét.

Úgy a' Kép,
Hogy-ha szép.

Kloé.

Száraz szokott a' fa lenni,
Hirtelen melly fel-lobban!
Lassan kezd a' nyersebb égni,
(De állhatatosabban)
A' bőlts szív
Lassan hív.

V E R S E G L

A' második Negyedben ki- felejtödek még kö-
vetkezendő nyomtatásbéli hibák.

Levél.	Sor.	Hiba.	Olvasd.
79.	- - 17.	- - Azomban	- - Azomba — a'
			Vers úgy kívánnya.
80.	- - 24.	- - Ezen Sor után	tedd alúl ezt a' je- gyet A. J.
87.	- - 22.	- - Ezen Sor után	- is tedd ezt a' je- gyet A. J.
96.	- - 24.	- - Erzemé	- - Érzémé.

MASODIK NEGYEDNEK

FOGLALATJA.

	<i>Levél.</i>
I. Mélt. Báró <i>Ráday Gedeon</i> Társunkhoz - - -	75.
II. Boldog Bolondoskodás - - - - -	78.
III. A' feletébb szokásba jött Ortza feftés ellen - -	79.
IV. Kloris <i>Jacóbi</i> után - - - - -	81.
V. Juliska <i>Katulus</i> LXVII-dik verse követésére - -	82.
VI. A' Sir - Halom - - - - -	83.
VII. Anákreonnak XIX-dik Éneke - - - - -	84.
VIII. Első Zsoltár követése - - - - -	85.
IX. Kazintzky Ferentzhez - - - - -	86.
X. Dieneshez - - - - -	87.
XI. Barátságos Levél Bárótzai Sándorhoz - - -	88.
XII. Jakab Andrásához - - - - -	92.
XIII. Két Énekek <i>Gellertből</i> - - - - -	94.
XIV. <i>Young</i> első Ejszakájának kezdete - - - - -	98.
XV. Bessenyei Györgyről - - - - -	106.
XVI. Vidám - indulatú Haldokló - - - - -	134.
XVII Példák a' Klopstok Mefsziásának munkában lévő fordításából - - - - -	148.
XVIII. A' Váratlan Vendég vigásagos Játék - - -	158.
XIX. Szigvárt Klastromi Történet - - - - -	178.
XX. Thirzis és Kloé - - - - -	188.